

UNIVERSITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Utváření identity u dvojčat

Formation's twins identity

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Autor:

PhDr. Ivana Nováková

Alena Mudrová

Praha 2016

Poděkování:

Ráda bych poděkovala PhDr. Ivaně Novákové za její odborné vedení, trpělivost a čas, který mi věnovala. Také moc děkuji všem respondentům, kteří otevřeně odpovídali na všechny mé otázky.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Utváření identity u dvojčat“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Alena Mudrová

Anotace

Tato práce se zabývá zkoumáním identity u jednovaječných a dvojvaječných dvojčat ve věkovém rozmezí od osmnácti do dvaceti pěti let. V teoretické části se text zabývá definováním pojmu identita a jejího postupného vývoje. Dále se text zabývá základním rozdělením dvojčat, jejich biologickým vznikem, výchovnými přístupy a historickým postavením ve společnosti. V praktické části práce zachycuje poznatky z kvalitativního výzkumu, který byl prováděn pomocí polostrukturovaných rozhovorů s deseti respondenty, kteří jsou jednovaječná nebo dvojvaječná dvojčata. Otázky výzkumu jsou zaměřeny na oblasti, které ovlivňují tvorbu identity jako je rodina, výchova, vzájemný vztah dvojčat, dále na popis života dvojčete v praktickém životě. Mým cílem bylo popsat společné rysy identity jednovaječných a dvojvaječných dvojčat.

Annotation

This thesis deals with the issue of identity of identical and fraternal twins from the age of eighteen to twenty-five. The theoretical part defines the terms identity and it's gradual development, describes clasification of twins, biological conception of twins, approaches in upbringing of twins and the social status of twins in history. The practical part presents poznatky of research which has been conducted by half-structured interviews with identical and fraternal twins. Questions of research are focused on areas influencing identity of twins like a family, upbringing, relationship of twins. There are also questions describing twin's daily life. My aim was to find common feature of identical and fraternal twins.

Klíčová slova

Identita, dvojčata, bratr, sestra, chování, vztah, rodiče, osobnost

Keywords

Identity, twins, brother, sister, behavior, relationship, parents, personality

OBSAH

OBSAH	5
ÚVOD	6
1. TEORETICKÁ ČÁST	8
1.1 POJEM IDENTITA	8
1.2 POJEM OSOBNOST	10
1.3 ZÁKLADNÍ ASPEKTY SEBEPOJETÍ	10
1.4 PROCES UTVÁŘENÍ IDENTITY	11
2.1 TYPY DVOJČAT	18
2.2 VZÁCNÉ TYPY DVOJČAT	19
2.3 ZÍSKÁVÁNÍ IDENTITY U DVOJČAT.....	20
2.4 DVOJČATA A JEJICH VZÁJEMNÝ VZTAH.....	21
2.5 VÝCHOVA DVOJČAT	22
2.6 RIZIKOVÉ FAKTORY U DVOJČAT.....	23
2.7 DVOJČATA V LEGENDÁCH, MÝTECH	23
2. PRAKTICKÁ ČÁST	26
3.1 CÍL VÝZKUMU	26
3.2 METODA VÝZKUMU	26
3.3 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU	26
3.4 ZPŮSOB PROVEDENÍ VÝZKUMU	28
3.5 ZPŮSOB SBĚRU DAT	30
3.6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE.....	30
4. DISKUZE	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46

ÚVOD

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma identita dvojčat, protože je pro mě velice osobní. Já sama pocházím z jednovaječných dvojčat. Ráda bych v této práci objasnila pozitiva a negativa, která ovlivňují utváření identity dvojčat. Zabývala jsem se tématem, jak váš život ovlivní fakt, že vedle vás je někdo úplně stejný jako vy.

V teoretické části bych se ráda zaměřila na objasnění pojmu identita. Tento pojem má několik možných definic. Vytváří se od dětského věku až po dospělost a ovlivňuje ho více faktorů. Chtěla bych zmínit hlavně rodinu a prostředí, ve kterém dvojčata vyrůstají. Dále také vztahy s jednotlivými sourozenci, především se svým bratrem nebo sestrou dvojčetem. Dále se zaměřím na oblast dvojčat. Dvojčata mohou být různá a my dnes známe několik druhů. Nejčastější dělení je na dvojjvaječná a jednovaječná dvojčata. Jednovaječná dvojčata jsou vždy stejného pohlaví a mají shodnou DNA. Dvojjvaječná dvojčata si nejsou tolik podobná, mohou být i rozdílného pohlaví a jejich DNA nejsou shodná. Ve své práci se budu zaměřovat na jednovaječná a dvojjvaječná dvojčata stejného pohlaví. V České republice zatím není mnoho autorů, kteří by se tématem dvojčat zabývali, proto budu čerpat i ze zahraničních zdrojů. V České republice se tomuto tématu věnuje např. Klára Rulíková, zakladatelka dvojčat a vícčet. Ze zahraničí mohu uvést americkou psycholožku Barbaru Klein.

V praktické části budu zkoumat pohled dvojčat na jejich vlastní identitu. Zkoumání proběhne na základě metody kvalitativních rozhovorů s dvojčaty. Všichni respondenti jsou mladí lidé ve věkovém rozmezí osmnáct až dvaceti tři let. K získání dat použiji polostrukturovaný rozhovor. Otázky jsou směřované od dětství a rodiny až po dospělost a osobní motivace do budoucna. Velkou součástí výzkumu je důraz na proces, kterým si každé z dvojčat prochází. Otázky, které budu zkoumat, se týkají míry citové vazby, které mezi sebou dvojčata pociťují, dále pozdější osamostatnění a uvědomění si vlastní autonomie. Také bych se ráda zaměřila na vnímání jejich společné minulosti, reakcí, jaké dvojčata zažila během dospívání a vnímání budoucnosti, jako samostatných bytostí. Mým hlavním cílem je zjistit, jak vědomí toho, že má daný jedinec dvojče, ovlivňuje jeho vnímání sebe sama. Přestože

respondenti jsou přibližně stejného věku, vyrostli v jiném prostředí a jejich vztahy jsou velice individuální. Zároveň si jsem vědoma, že hledání identity je celoživotní proces a že moji respondenti nejsou s hledáním svého „já“ u konce. Jsem připravená na to, že nedostanu jednu společnou odpověď, ale těším se na pestrost pohledů a zkušeností ze života dalších dvojčat.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Pojem identita

Definice: Pojem identita vznikl z latinského identita, který pochází ze slova idem neboli týž. Doslovný překlad pojmu identita je totožnost.

Identita – totožnost

„Identita je vlastnost toho, co je identické, tj. shodné (totožné v jedinečnosti, stejné), byť třeba různě vnímané nebo nazývané.“ (Filosofický slovník, 1994, s. 124)

V případě jednovaječných dvojčat jde o identitu, kterou získávají skrze stejné rodiče nebo v případě jednovaječných dvojčat můžeme mluvit o identickém DNA.

Identita v psychologii

„V psychologii se identitou míní individuální jednota a ucelenost, v níž jedinec prožívá sebe sama a pociťuje, že sebou zůstává v různosti stavů, jež postupně zažívá v průběhu své existence.“ (Filosofický slovník, 1994, s. 124) Člověk se během svého života často zabývá tzv. hledáním „své identity“. V tomto slova smyslu jde nejen o spojení se s určitými hodnotami, ale také o uvědomění si své vlastní hodnoty a jedinečnosti.

V encyklopedii Vševěd je definice psychologické identity vyjádřena ještě takto: *„Psychologická identita je – pocit svébytnosti, jedinečnosti a odlišnosti individua od druhých. Vědomí smysluplné entity a nepřerušovaného bytí jedince, jež není pouhým souhrnem dílčích identifikací, ale nově vzniklou kvalitou vlastností a postojů, projevujících se v sebeuvědomění, sebepojetí a uceleném sebeprožívání.“*

Každý člověk je stvořený jako originální bytost. Může se snažit být něčí kopií, ale jde vždy o vědomí proces a kopie nikdy nemůže být lepší než originál. Pojem „identita“ má mnoho podob a každý autor ho vnímá z trochu jiného úhlu. V knize Psychologie osobnosti od Marie Vágnerové jsou criteria identity zaměřena na tělesnou, sociální a psychickou stránku osobnosti.

Tělesná identita

Každý člověk vnímá své tělo a má k němu určitý citový vztah. Hodnotí ho, akceptuje nebo naopak odmítá. „*Výsledkem prožívání vlastního těla a komplexního zpracování všech informací, které se k němu nějak vztahují, i jejich uchování v paměti, je tělové schéma. Představa o vlastním těle nemusí vždy odpovídat realitě. Lidé mohou své tělo vnímat jako mohutnější, ošklivější, ale i krásnější či nápadnější, než ve skutečnosti je.*“ (Vágnerová, 2010, s. 302)

Psychická identita

„*Psychická identita vychází z individuálně charakteristických duševních vlastností a procesů, resp. jejich projevů, které přispívají k vytvoření představy o vlastní psychice a její jedinečnosti.*“ (Vágnerová, 2010, s. 302) Člověk si většinou neuvědomuje své vnímání a prožívání až do chvíle, kdy se znásobí vlivem nějaké výrazné situace. Na základě toho si uvědomuje vztahy kolem sebe. Ve většině případů je člověk schopný své psychické projevy rozpoznávat a na základě krátké analýzy s nimi pracovat.

Sociální identita

„*Sociální představa vzniká na základě představy jedince o tom, kam a ke komu náleží, i jak je pro něj společenství, ke kterému náleží, důležité.*“ (Vágnerová, 2010, s. 303) Vědomí člověka o vlastní identitě začíná od předškolního věku. Váže se k ní vše, co do jeho života patří. Např. jeho rodina, sourozenci, přátelé, koníčky i materiální věci. V tomto věku se také postupně rozvíjí seberegulace, tedy schopnost sebe ovládat a vědomě se rozhodovat. „Sociální identita naplňuje potřebu vyjádřit svou podobnost a spojení s jinými lidmi.“ (Devos a Banaji, 2005: Hogg, 2005)

Komunikace jako podmínka vyjádření identity

V knize *Být sám sebou: pojem identity a jeho meze*, je hezky poznamenané, co vypovídá o identitě druhých. Identita není jen soubor psychických vlastností, ale také zahrnuje činy, kterými člověk komunikuje a prezentuje se okolí. Naše jednání je pro druhého člověka odpovědí na otázku „Kdo jsi?“. (Pechar, 1995) S termínem identita se váže několik dalších termínů, které se buď používají jako synonyma se slovem identita a nebo s identitou úzce souvisí. Mezi tyto termíny patří např. osobnost člověka, sebepojetí a sebehodnocení.

1.2 Pojem osobnost

Pojem osobnost můžeme dnes vnímat třemi způsoby. (Říčan, 2010) Osobnost jako hodnotící pojem. Tento výraz se používá ve smyslu pochvaly v pozitivním slova smyslu. Např. „on je skutečně osobnost“. Hodnocení je vztahováno na člověka, který je např. zodpovědný za své činy, je si vědom vlastní hodnoty, ovlivňuje množství lidí kolem sebe apod. Psychická individualita jedince je: „*Osobností se rozumí osobitost, odlišnost jedince od jiných jedinců, zejména od jedinců téhož věku a kultury.*“ (Říčan, 2010, s. 13) Osobnosti se často dostávají do konfrontace s prostředím, ve kterém žijí. Jsou si vědomi vlastní odlišnosti, na základě které jednají. Ať už s nimi okolí souhlasí nebo ne, vždy jsou hodnoceni a jejich jednání vzbuzuje zájem. Osobnost jako uspořádání celku psychiky.

Člověk je vnímaný jako psychický i fyzický celek. Pojem slova osobnost nám definuje člověka jako celek z pohledu „psychického aparátu“. Každá jeho část má své důležité místo a dá se jednotlivě zkoumat stejně jako např. orgány v lidském těle.

1.3 Základní aspekty sebepojetí

Definice sebepojetí:

„Sebepojetí lze chápat jako trvalejší osobnostní charakteristiku, která se v průběhu života určitým způsobem rozvíjí a proměňuje. Sebepojetí je specifickým osobnostním konstruktem, komplexním obrazem sebe sama složeným z dílčích mentálních představ.“ (Vágnerová, 2010, s. 300)

Sebevědomí, sebedůvěra a sebeúcta

„Sebevědomí vychází ze sebepoznání, ale zároveň mu dává určitou hodnotu, zahrnuje i emoční vztah k sobě a s tím související sebевědomí a sebedůvěru.“ (Vágnerová, 2010 s. 309)

Míra sebehodnocení v životě člověka určuje vývoj a stanovování si cílů. Přiměřená sebedůvěra mu dává pocit jistoty ve vlastní schopnosti a možnosti ovlivnit svůj život.

Sebepojetí v osobnostní teorii C.Rogerse

V Rogersově teorii se setkáváme s několika typy „Já“. Základ tvoří tzv. „reálné já“ a „ideální já“. „Já“ představuje celek, který zahrnuje chápání sebe sama a vztahy k ostatním i celém světu. Naše „reálné já“ lze chápat, jako představu o sobě samém. Tzv. „reálné já“ se skládá z „dobrého já“ a „špatného já“ podle toho, jak člověk

vnímá své dobré a špatné stránky osobnosti. Mimo naše „reálné já“ lze vnímat ještě tzv. „ideální já“. Je to souhrn vlastností, přání a osobní touhy, jak by naše já mělo vypadat ve světle dokonalosti. Rozdíly mezi aktuálním já a jeho možnými variantami (ideálním já), vyjadřují míru spokojenosti se sebou samým a tak i míru celkové životní pohody. Určují úroveň sebehodnocení a sebedůvěr. Ideální já by správně mělo působit motivačně, ale pokud je vnímáno jako „nedosažitelná meta“, může jedince paralyzovat a deprimovat. (Rogers 1998)

Role rodiny v utváření identity

Rodina má na jedince a na formování jeho identity vliv už od mládí. Rodiče jsou velkou součástí jeho rodiny jako jedné z důležitých složek světa.

Role matky:

„Matka žije v tělesném spojení s dětmi, je součástí jejich každodenního života, zabezpečuje jejich běžné tělesné i duševní potřeby.“ (M. Vágnerová, 2000, s. 173) Pro holčičky je matka vzorem jejich budoucí role. Pro chlapečky je symbolem ochrany a bezpečí.

Role otce:

Role otce představuje další alternativu jistoty a bezpečí a také možnost většího se odpoutání od matky. Poskytuje dítěti zažít zkušenosti, které mu matka poskytnout nemůže. (M. Vágnerová, 2000) Rodiče jsou pro dítě určitým modelem pro jeho budoucnost, vzorem správného chování, hodnot a postojů se kterými se dítě může během svého života ztotožnit.

1.4 Proces utváření identity

Na vytváření identity a formování osobnosti člověka má vliv více faktorů. Jde především o genetické předpoklady, vliv prostředí a výchovy, kterému je jedinec vystavený. Popsat celkovou osobnost člověka může být trochu náročnější. „*Daleko snazší je zkoumat, popisovat a objasňovat dílčí danosti a fakta, než vytvářet komplexní obraz celku osobnosti. Překážkou tohoto holistického přístupu je mimo jiné i ta okolnost, že existuje nad 200 různých představ, pojetí, modelů, a teorií osobnosti.*“ (V. Smékal, P. Macek, 2002, s. 13)

Dětství - uvědomění si svého já

Kojenecký věk. Pro toto období je charakterické získávání důvěry ve světě kolem sebe. Tento proces výrazně ovlivňuje i sebepojetí kojence a postupný rozvoj sebepojetí. *„Kdy začíná rozvoj samostatné identity kojence, nelze přesně určit. Je jisté, že základ pro tuto specifickou osobnostní dimenzi tvoří již zkušenosti z ranného vývoje (a možná i z období prenatalního věku).“* (M. Vágnerová, 2000, s. 69) Dítě začíná rozlišovat vlastní projevy od projevů ostatních přibližně mezi 3. a 6. měsícem. Jde především o pocity vyvolané svojí aktivitou a pocity způsobené aktivitou někoho jiného. Další rozvoj probíhá mezi 6. a 12. měsícem. (D. Stern, 1992). Dítě je schopné uvědomovat si:

Své tělo a aktivity, které vytváří. Znakem pro tuto schopnost je fixace určitých pohybů a jejich korigování. Prožitek sebe sama se u dítěte v tomto období výrazně vztahuje k jeho fyzickým projevům.

Dítě si začíná uvědomovat své citové prožitky jako součást sebe sama. Začíná postupně rozumět souvislosti mezi určitými podněty a jejich citovou reakcí na ně. *„Emoční hodnocení je výsledkem činnosti aktivního já, vyplývá z pocitů, které v něm tento svět vyvolává.“*

(M. Vágnerová, 2000, s. 70)

Uvědomění si trvalé kontinuity vlastní existence. Základem proto je uvědomění si určité zkušenosti a jejího trvání. Jako příklad mohu uvést vztah, který se vytváří mezi dítětem a matkou a kterého si je dítě vědomo. V závislosti na stálosti matky dítě akceptuje svojí vlastní stálost a integritu. Dítě samo sebe chápe především díky tělovému citění. Vizuální složka je v tomto období ještě vnímaná méně.

Rozvoj identity u batolete

V tomto období se v dítěti probouzí touha po autonomii. Provází jej také nejistota a stud, které dítě během objevování světa kolem sebe překonává. Důležitá je rovnováha mezi potřebou emancipace, osamostatňování a potřebou stability, jistoty a bezpečí. *„Pocit jistoty vyplývá z vědomí si vlastních kompetencí i pocitu bezpečného světa. Základní důvěru v sebe a své schopnosti by mělo dítě dosáhnout v batolecím věku.“* (Vágnerová, 2000, s. 84) Pokud tuto důvěru nezíská, bude ho toto vědomí negativně ovlivňovat i v dalších vývojových fázích. Zvláště se to projeví v jeho reakcích na zátěžové situace.

V tomto období je potřeba zvládnout odpoutání se od matky. Tato separace podporuje rozvoj poznávacích procesů. Tuto separaci můžeme rozlišit na pasivní a

aktivní. Aktivní je ve fázi, kdy se dítě samo vzdaluje od matky jen po tu vzdálenost, která je pro dítě únosná. Pasivní fáze je moment, kdy je dítě od matky odloučeno nezávisle na vůli dítěte.

V batolecím věku se také rozvíjí vědomí sebe sama. Jde o potřebu sebeprosazení, které je nejčastěji charakterizováno slovy „já sám“ nebo „já chci“.

Identita dětí v předškolním věku

Charakteristická pro toto období je iniciativa a pocit viny. Děti v předškolním věku jsou schopné vidět odlišnosti a jedinečnost sebe sama v porovnání s jinými dětmi, a tak vzniká vědomí identity. Jednou ze součástí identity je jejich tělo. Jsou schopni se rozeznat na fotkách, orientují se na svém těle. (M. Vágnerová, 2000) Jejich sebehodnocení je zatím zcela závislé na názoru někoho jiného, nejčastěji rodičů. Dítě přejímá obraz samo sebe tak, jak mu ho rodiče předkládají. Ztotožnění se s rodiči posiluje dětské sebevědomí. Fungují i jako ukazatel toho, co je dobré, a toho, co je zlé. *„Součástí identity dítěte jsou všechna jeho sociální pole, které má.“* (M. Vágnerová, 2000, s. 117) Jde např. o pole rodiny, školky, kamarádů mimo školku apod. V tomto věku je dítě schopné vnímat postavení, které ve skupině zaujímá. Děti v předškolním věku si postupně uvědomují a zpřesňují generové role. Uvědomují si rozdíly mezi sebou, postupně dokáží identifikovat mužskou a ženskou roli. *„Ve čtyřech letech už vědí, že jejich pohlavní identita je trvalým znakem a že se nikdy nezmění, i kdyby se oblečky jak chtěly.“* (Huston 1983, s. 199)

Identita ve školním věku (mladší, střední a starší školní věk)

Dítě se v tomto věku učí dvěma novými rolím. Roli žáka a roli spolužáka. V roli žáka je vystaveno hodnocení ve škole, setkává se s autoritou, která nemusí být vždy přátelská a začíná být srovnáváno s ostatními dětmi. V tomto období je důležité, aby dítě poznalo, v čem je dobré, a aby nebylo dávané do tlaku příliš ambiciózními rodiči.

Druhou roli spolužáka dítě často vnímá mnohem intenzivněji než rodiče. Je vystaveno prostředí nových spolužáků, kde potřebuje najít své místo mezi kamarády. Převzetí této nové role může být pro dítě zatěžující, a proto je nezbytná podpora rodiny, která dítěti dává pocit bezpečí a ujištění kam patří. *„Příslušnost k rodině je součástí identity mladšího žáka.“* (M. Vágnerová, 2000, str. 170) Pro dítě je zároveň součástí prestiže, kterou si nese mezi své vrstevníky. Další nezbytnou součástí dětské identity, kterou získává z rodiny jsou jeho další sourozenci. *„Sourozenec je stabilní součástí života dítěte.“* (M. Vágnerová, 2000, s. 177)

Pořadí narození dětí ovlivňuje vývoj osobnosti dítěte. Nejstarší často získá dominantní pozici, která zároveň slouží jako ochranná pro mladší sourozence. Mladší sourozenec naopak přebírá roli podřízenou, ovšem i tak má u rodičů své privilegované postavení. Rodiče jsou k nim často mnohem shovívavější a tolerantnější než ke staršímu sourozenci. Děti v tomto věku už cítí, pokud ze strany rodičů dochází ke srovnávání mezi sourozenci. Rodiče vyjadřují svoji nespokojenost s jedním dítětem na základě toho, že není stejné jako to druhé. Často může jít o výsledky ve škole. Další součástí identity dítěte ve školním věku jsou „mediální postavy a hrdinové“. Dítě se identifikuje s postavami, které jsou mu nějak blízké nebo mu umožňují dosáhnout schopností, které zatím nemá.

Ve věku středního školního věku (8-12let) začíná mít role žáka pro dítě jiný význam. Dítě začíná být celkově klidnější a stabilnější. Dítě si již osvojilo normy chování ve škole a důležitou součástí se pro něj stává identifikace s vrstevnickou skupinou dětí. Přijetí ve skupině mu dává pocit jistoty a bezpečí být někým akceptován. Dodává mu to sebedůvěru a sebeúctu. *„Desetileté dítě si uvědomuje svou odlišnost od ostatních, svou jedinečnost, a tím i své typické znaky: v tom jak cítí, myslí a vypadá.“* (Vágnerová, 2000, s. 204) Tato schopnost spadá do decentrovaného myšlení. Dítě je schopné samo na sebe nahlížet z více úhlů pohledu.

Identita v období pubescence

Starší školní věk, období pubescence nazývá Freud tzv. genitálním stádiem. Pro dospívajícího je v toto období hledání vlastní identity velice zásadní. Je spojené s velkými biologickými a následně i psychickými a sociálními změnami. Dospívání je spojené s velkou mírou nejistoty a pochybnostmi o sobě samém. Jedinec si skrze ostatní dítě snaží odpovědět na otázky jaký skutečně je, kam směřuje a snaží si získat co nejlepší pozici mezi svými vrstevníky. Začíná si také uvědomovat svoji sexualitu a proměny svého těla. Změny jeho těla ho často uvádějí do nejistoty. (Erikson 1968) Biologické změny se dějí u obou pohlaví. Dochází k pohlavnímu dozrání a rozvoji sekundárních pohlavních znaků. Pokud probíhá tělesné zrání rychleji než psychické, je to pro jedince velice zatěžující. I když ranější dospívání chlapců nebývá tak zatěžující jako předčasné tělesné dospívání dívek. (Říčan 1990) Dále je dopívající je vystavený změnám spojeným s ukončením základní školní docházky a začátek nové etapy života. Pro mladého člověka, který prochází dospíváním jsou charakteristické prvky chování: srovnávání se s jinými lidmi, labilní a zranitelná sebeúcta, hlubší sebepoznání a zabývání se sám sebou. *„V této fázi nabývá na důležitosti fantazijní*

představa sama sebe, určitý ideál, který si pubescent postupně vytváří a také jej často mění.“ (Vágnerová, 2000, s. 226) Vytváří si rozpor mezi ideálem, kterým by si přál být a realitou, kterou vnímá. Tento rozpor zapříčiňuje velkou frustraci. Proto jsou emocionální projevy spojeny s velkými výkyvy, labilitou, kritičností a přecitlivělostí na podněty z okolí. Velké výkyvy jsou i v sebehodnocení. Pubescent je mnohem více vztahovačný a to proto, že se cítí díky probíhajícím změnám velmi nejistý. Dětská identita byla spojena s názory jiných lidí a byla závislá na konkrétní realitě, kterou dítě nedokázalo zpochybnit. Nyní je schopný pochybovat v podstatě o všem. Během hledání identity se pubescent snaží uskutečnit vlastní představu o svém ideálním já. Více se zabývá sám sebou, svojí pozicí mezi kamarády i v rodině. I rodičovská autorita je po určitou dobu zpochybněna. Dospívající tím přetváří svoji roli v rodině díky větší potřebě samostatnosti a seberealizace. Je důležité, aby rodiče umožnili dospívajícímu se od rodiny sociálně a emocionálně odpoutat. Dítě si formuje svoje hodnoty a svojí pozici do budoucna. Následně se do rodiny opět vrací, ovšem již v jiné roli. Součástí identity se také stává jeho budoucí pracovní role, profese, kterou si v tomto věku postupně začíná plánovat. Díky výkonům a celkovému působení se dospívající snaží obhájit svoji roli ve společnosti. V tomto období také vzniká tzv. skupinová identita. Tato identita funguje jako podpora dosud nezískané nebo neupevněné osobní identity. Vytváří se na základě sociální skupiny, se kterou se dotyčný ztotožňuje a která pomáhá jeho sebevědomí. Pokud se tak děje a jedinec je ve skupině dobře hodnocený, pomáhá to jeho sebehodnocení a potřebě vlastní samostatnosti. V rámci rodiny ovšem nemusí být vždy zapojení se do určité skupiny lidí dobře chápáno. (M.Vágnerová, 2000) Skupina, do které patří, mu pomáhá bezpečně projít období změn a osamostatnit se v rodinných vazbách.

Identita adolescentů

V období adolescence je výraznou součástí identity tělo jedince, pracovní schopnosti a výkon jedince a sociální status, který jedinec zaujímá mezi vrstevníky. Vývoj identity u adolescentů prochází dvěma fázemi. Za prvé se vyrovnává jejich vztah s rodiči a postupně se osamostatňuje. Za druhé se jedinec stává stabilní v chápání sebe sama. Je si vědom své jedinečnosti, ale zároveň vnímá názor ostatních lidí, a proto je ve svém smýšlení o sobě realistický. Dívky psychicky dozrávají rychleji než chlapci a svoji identitu vnímají více skrze vztahy s ostatními lidmi než skrze vlastnosti, které je charakterizují. Chlapci naopak svoji identitu vnímají skrze kompetence, výkon a sociální pozici. (Vágnerová 2000) Toto období je specifické

pro nechuť k čemukoli, co by jedinci narušovalo osobní svobodu. Adolescenti neradi přijímají zodpovědnost, jejich zaměření je na intenzivní užívání si života a naplňování svých neodkladných potřeb. Další důležitou identitou, kterou adolescent prochází je vztahová identita, která je spojena s nástupem dospělosti. Jedinec musí být schopný opustit část své identity a připustit si k sobě identitu druhého. Osobní identita už není tak důležitá, jako intimita, kterou zažívá s druhým člověkem. To co vidí, není tolik „já“ jako spíše „my“. Pokud dospívající dobře nezvládl předchozí etapu, může dojít k velké citové uzavřenosti. Dalšími podobami identit, kterými si dospívající jedinec může procházet je tzv. difúzní identita, která vede k dezorientaci v sobě samém a pocitu, že nic co dělá, nemá smysl. Jinou volbou může být tzv. negativní identita, kdy jedinec odmítne role, které jsou od něj očekávány z rodiny popř. společnosti, ve které se pohybuje. Důvody jsou různé, může jít např. o nízké sebehodnocení jedince, kdy se jedinec snaží získat jakoukoli podobu identity, i když je vůči rodině a přátelům negativní. Adolescence je významným bodem pro formování identity. *„Tradiční vývojové pohledy charakterizovaly identitu jako vývojový úkol, který je třeba naplnit v období adolescence. Současná vývojová psychologie celoživotního utváření nahlíží na identitu jako na proces, který naplno startuje v adolescenci, ale s adolescencí nekončí.“* (I.Čermák, M. Hřebíčková, P. Macek, 2003, str. 180) Pro Eriksona mělo formování identity během období adolescence doživotní dosah. Dosažení identity jinými slovy znamená získat pocit vlastní jedinečnosti. Jedinec se cítí celistvý, sjednocený a dokáže se lépe orientovat v situacích, které se dějí kolem něj, protože se cítí vnitřně stabilní. Naplňuje ho pocit spolupatříčnosti k určitým ideálům a hodnotám, které přijal za vlastní. (Erikson 1968). Vnímání skupinové identity je stále silné, ale adolescent by měl být postupně schopný se ze skupiny více separovat, stejně jako je tomu ve vztazích a vázanosti v rodině.

Identita v dospělosti

Důkazem dospělosti je schopnost přijmout plnou zodpovědnost za své chování. V dospělosti se jedinec cítí více sebejistě především na základě možnosti vlastního rozhodování. S tímto obdobím je také spojena samostatnost po stránce ekonomické i vztahové (rodiče). Dospělý je vystaven sociálnímu očekávání a postupně musí přijmout určité společenské role. Muž přebírá jiné společenské role než žena. Na muže jsou více kladené nároky z oblasti profese a financí. Žena zaujímá roli partnerky a budoucí matky. Kvalita partnerství funguje jako potvrzení kvality

jedince. Většina jedinců v tomto věku prochází těmito fázemi: volba profese, uzavření manželství, rodičovství. Rozhodování jedince v mladé dospělosti (dvacet až pětadvacet let) je velice důležité, protože jeho důsledky jsou často nevratné. Také dochází ke stabilizaci vlastního sebehodnocení. Určitá část sebehodnocení se na základě výchovy z dětství zafixuje a stává se nevratnou. Myšlení dospělého je spojeno s ústupem radikalismu v myšlení. Je si vědom toho, že to, co je nyní, nemusí platit i pro budoucnost. Také je schopný akceptovat různé pohledy lidí na vlastní osobnost. Je si vědom toho, že každý člověk ho vnímá jinak a nemá to vliv na jeho vnitřní hodnotu. Velkou součástí jeho identity se stává naplňování profesních rolí a důležitou součástí jeho identity se stává jeho partner. Postupně se z role párové identity (manželství), stává identita rodičovská. (Vágenrová, 2000) V tomto období převládá péče o své potomky a svého druha. Naplňována je tak potřeba „být potřebný“ a to skrze práci, tak i skrze vztahy, které dospělý zažívá.

Identita člověka středního věku

U žen je zaměřena především na tělesné změny. Jejich fyzické kompetence už v jejich životě nehrají tak nezbytnou roli jako dřív. Velkého uznání naopak jedinec získává v profesní oblasti. Ve středním věku většina pracujících dosahuje svého vrcholu ohodnocením. Ohledně vztahu je v pozitivním případě chápán partner jako naprostá součást identity, a proto se jí nepřikládá větší pozornost. V negativním případě je partner vnímán jako selhání. V tomto věku není partner pro vymezení identity člověka tak nezbytný. Pokud dojde k druhému manželskému sňatku, neovlivní to většinou identitu člověka tak zásadně, jako tomu bylo u prvního manželství.

Identita stárnoucího člověka

Stáří sebou přináší určitou moudrost získanou životem. Na základě získaných životních zkušeností, dochází ke změně myšlení a hodnot. Stárnoucí člověk již nemůže svoji identitu stavět na fyzických kompetencích a atraktivitě. V profesní oblasti jedinec cítí, že se blíží jeho konec, a proto se pro něj práce stává mnohem důležitější. S přibývajícím věkem přichází nová role prarodiče, kterou většina starších lidí přijímá pozitivně. Zároveň se starší člověk musí postupně vyrovnávat se smrtí svých rodičů, kteří pro tvorbu jeho identity byli zásadní. V tomto věku se může projevit buď zklamání a lítost nad nenaplněnými sny, následná nechuť žít, nebo naopak chuť do života a objevování míst a zážitků, na které člověk během svého života neměl tolik času.

2. Dvojčata

„Dvojčata jsou dva jedinci narození jedné matce během jednoho porodu. Pokud je těhotenství vícečetné, znamená to, že došlo k oplodnění většího počtu vajíček nebo k časnému rozdělení zárodku na více částí, z nichž se vyvinuly jednotlivé plody.“ (Vítková Rulíková 2009, s. 13). V dnešní době můžeme pozorovat nárůst dvojvaječných těhotenství. Důvodem mohou být genetické předpoklady, ale také umělá oplodnění a hormonální léčba. I přes to je dnes narození dvojčat považováno za vzácnou událost.

2.1 Typy dvojčat

Existuje více typů dvojčat, podle způsobu oplodnění vajíček a jejich dalšího vývoje. Základní dělení dvojčat je na jednovaječná (monozygotická) a dvojvaječná (dyzygotická). V populaci převažují dvojčata dvojvaječná, k jejichž vzniku došlo oplodněním dvou zralých vajíček dvěma spermii od téhož muže. Jedinci mají shodné 50% genetické informace a jsou si podobní jako většina jiných sourozenců. Často dochází při oplodnění i k vzniku rozdílného pohlaví, dvojčata jsou bratr a sestra. (Vítková Rulíková 2009)

Vznik jednovaječných dvojčat je oproti dvojvaječným malou záhadou. Jde o rozdělení jednoho vajíčka již oplodněného jednou spermií v období do dvanáctého dne těhotenství. Příčina rozdělení vajíčka zatím není známá. (Strickland, 2010).

Jednovaječná dvojčata jsou obě stejného pohlaví, mají stejný genetický základ a stejnou krevní skupinu. (Vítková Rulíková, 2009, s. 13.)

Pravděpodobnost početí dvojčat

Ve 21.století je uváděna šance na početí dvojčat asi 3%. Pravděpodobnost se zvyšuje s věkem ženy. Nejvíce jsou náchylné ženy, které jsou ve věkově nad 40let . Dalším faktorem mohou být léky, které žena bere na zvýšení pravděpodobnosti těhotenství nebo jiný hormonální zásah do těla. Důvodem také může být genetický předpoklad, pokud např. sama matka nebo někdo z jejich rodičů pocházel z dvojčat. Výskyt dvojčat je podmíněn i rasově, nejmenší výskyt je u žluté rasy (0,6%), vyšší u bílé (1-1,2%) a nejvyšší u černé rasy (2-3%). (Vítková Rulíková, 2009, s. 20)

2.2 Vzácné typy dvojčat

Vzácnější než dvojčata jsou trojčata a čtyřčata. Nejpočetnější zaznamenaný porod byl v USA, kde se narodila osmerčata. Níže uvedu příklady vzácných typů dvojčat, se kterými se v této oblasti můžeme setkat:

Siamská

Vznik siamských dvojčat je zapříčinen neúplným rozdělením oplodněného vajíčka. Jsou spojena tkání, nebo mohou mít i společné orgány popř. končetiny. „Jejich název „siamská“ pochází od dvou bratrů, Enga a Changa, kteří se narodili roku 1811 v Thajsku.“ (Vítková Rulíková, 2009, str. 25) Častěji se siamská dvojčata rodí jako dívky.

Superkundace

Tento vzácný jev vzniká v situaci, kdy se při ovulaci ženě uvolní zároveň dvě zralá vajíčka. Za normálních okolností by vznikla dvojvaječná dvojčata, ovšem pokud měla žena v krátké době styk se dvěma různými partnery, může se stát, že každé vajíčko bude oplodněno jiným otcem.

Samostatně oplodněná vajíčka – dodatečné oplodnění

Tato situace je podobná předchozí s tím rozdílem, že otec může být stejný, ale druhé vajíčko bylo oplodněno až v dalším následujícím cyklu ženy. Situace je speciální vzácným uvolněním dalšího vajíčka v době započatého těhotenství ženy.

Statistiky vícečetných porodů

Jednotlivé statistiky se od sebe lehce liší, ale všechna čísla ukazují na velký nárůst porodnosti dvojčat. Na počátku 90.let byl každý 110. porod, porod dvojčat, za rok 2010 byl porod dvojčat každý 84. V tomto roce bylo zaznamenáno 2446 porodů dvojčata. Opět jde zde o stejné faktory, které ovlivňují početí dvojčat a to – těhotenství v pozdním věku, hormonální léčba a umělé oplodnění. Zatímco můžeme sledovat nárůst početí dvojčat, naopak početí trojčat a dalších vícečetných těhotenství ustupuje. Počet narození trojčat se pohybuje mezi osmi až dvaceti za rok. ČSÚ uvádí za rok 2013 celkem 1779 porodů dvojčat, 12 porodů trojčat a jedno narození paterčat.

2.3 Získávání identity u dvojčat

I když jsou dvojčata často spatřována, jako dva identičtí jedinci, tento pohled může být velice zavádějící. Dvojčata, přestože vypadají stejně, mluví podobně a mají velmi podobné zájmy, jsou to stále dva odlišní jedinci. Některá z dvojčat se sama rozhodla se od sebe odlišit a to z různých osobních důvodů. Jejich rozdílnost způsobí také vliv životního prostředí ve kterém se pohybují nebo přístup rodiny, která je vychovala. (Klein, 2003) Pro vývoj identity u dvojčat je zásadní vztah mezi matkou (otcem) a dvojčetem a prostředí ve kterém dvojčata vyrůstají. Během výchovy dvojčata od matky a otce přebírají psychické vzorce chování.

V knize *Not All Twins Are Alike: Psychological Profiles of Twinship* (Ne všechny dvojčata jsou si podobné: Psychologické profily vztahů dvojčat), popisuje psycholožka Barbara Klein několik faktorů, které mají zásadní vliv na získávání identity u dvojčat.

- V případě, kdy si dvojčata v kojeneckém a dětském věku zažila výrazným stresem, způsobeným špatnou rodinou nebo jinou těžkou situací, kterou si rodina prošla, vzniká mezi dvojčaty vztah, který B. Klein popisuje jako identická jednotka (Unit Identity). Čím více byly ze strany rodičů zanedbávány, tím větší je šance, že pro ně v budoucnu bude těžší se rozdělit.
- Přístup rodičů je pro vnímání identity u dvojčat zásadní. Pokud rodiče vidí dvojčata jako jednotnou bytost, pro dvojčata bude později velice těžké vnímat se odděleně. Další problém z rodičovské strany vzniká v případě, kdy mají tendenci dvojčata srovnávat a přisuzovat jim v rámci vzájemného srovnávání kladné a záporné hodnocení. Dvojčata jsou vnímána jako dva protipóly, kdy pokaždé jedno prohrává a druhé vyhrává. To může mezi dvojčaty způsobit velký stres a velmi to ovlivňuje jejich vlastní sebehodnocení.
- Co mohou rodiče pro svá dvojčata udělat nejlépe je, když dokáží vnímat jejich rozdílné vlastnosti a každé z nich dokáží pozitivně ohodnotit a povzbudit bez ohledu na výkon jeho sourozence dvojčete. Vnímání rozdílnosti dvojčat nemusí být pro rodiče vůbec snadné, právě kvůli blízkosti a podobným zájmům, které dvojčata mohou mít.

Pro vývoj identity u dvojčat je zásadní vztah mezi matkou (otcem) a dvojčetem a prostředí ve kterém dvojčata vyrůstají. Během výchovy dvojčata od matky a otce

přebírají psychické vzorce chování. Proces upevňování si své identity je u dvojčat naprosto jedinečný. Během hledání sebe sama se setkávají s vlastní konkurencí v podobě svého dvojčete, výhodami, které vztah přináší jako např. společné sdílení zážitků a vzájemné odloučení, které není vždy snadné a může působit i jako trauma se kterým se musí dvojčata vyrovnat. Během dospívání, dvojčata aktivně vyhledávají odlišné zájmy, přátele a partnery a chtějí být vnímáni jako jednotlivci. Se svým dvojčetem se dále udržují v úzkém kontaktu např. telefonicky nebo osobně. V podstatě lze říci, že dvojčata mají dvojité identity - jako dvojčata a jako jednotlivci. (Klein 2003)

2.4 Dvojčata a jejich vzájemný vztah

Této části se budu podrobněji věnovat ještě v druhé části práce, ve výzkumu. I přes to bych nyní ráda popsala základní body, které se týkají vztahu dvojčat. *„Dvojčata jsou vždycky zajímavým spojením vůdčího typu a typu přizpůsobivého. Prvorozené se často ujímá asertivní role vůdce a druhorozené ho ve všem následuje. Říkám „často“, ne vždycky. Některá dvojčata spolu celý život soupeří, zvláště když jsou stejného pohlaví.“* (Kevin Leman, 1997, s. 42) Na otázku, jak se projevuje vůdčí a přizpůsobivý typ mezi dvojčaty se budu snažit odpovědět během výzkumné části. Jednovaječná dvojčata nebo dvojčata dvojvaječná stejného pohlaví, mají jiný vztah než dvojčata dvojvaječná, která jsou rozdílného pohlaví. Dvojvaječná dvojčata, která jsou rozdílného pohlaví jsou často přirovnávána k sourozencům, kteří se narodili krátce po sobě.

B. Klein uvádí, že vztah, který je mezi dvojčaty nastaven v jejich dětství, přetrvává i do dospělosti. Např. pokud mezi dvojčaty bylo silné pouto, budou si stále blízké i v době, kdy mají vlastní rodiny a jejich životní situace se mohou lišit. Pokud ale bylo považované jedno z dvojčat za lepší než druhé nebo jakýmkoli jiným způsobem došlo mezi dvojčaty v dětském věku k odcizení, bude odcizení pokračovat i dále v dospělosti. Oddělování dvojčat a podporování jejich vlastní individuality aniž by se narušil jejich vztah je často proces na celý život. Vztah, který dvojčata mezi sebou pojí je plný společných zážitků a emocí.

Navazování dalších vztahů

Dvojčata už jako děti si mezi sebou vytvářejí vlastní jazyk na dorozumívání se. V pozdějším věku během dospívání často stačí málo, aby druhé dvojče přesně vědělo a cítilo, co druhé chce říct. Ve vztahu k ostatním dětem toto může být někdy problém, protože dvojčata nejsou tolik zvyklá se jasně vyjadřovat ohledně svých niterných pocitů. I přesto, dvojčata jsou ve vztahu k ostatním dětem iniciátoři vytváření blízkých vztahů, tak jako si to zažila ve vztahu se svým dvojčetem. Blízkost a důvěra je pro ně velice důležitá. Tato potřeba blízkosti může být pro ostatní lidi matoucí, protože nemohou pochopit tuto hlubokou touhu k intimitě a pochopení. Dvojčata ve vztahu k jiným lidem proto mohou zažívat zklamání a osamělost. (Klein 2003)

2.5 Výchova dvojčat

Otázku, kterou často rodiče řeší je, jak k dvojčatům přistupovat. Zda je svým přístupem snažit oddělit a naučit samostatnosti, např. každé oblékat jinak, vybrat pro každé rozdílné kroužky, aby si mohli najít kamarády zvlášť a jejich osobnost měla co nejvíce prostoru. Nebo naopak jejich vztah posilovat a vést je k tomu, aby měla společné kamarády, stejné oblečení apod. Co tedy pomáhá dvojčatům vytvořit si vlastní identitu aniž by narušily pouto, které mezi sebou mají? Velký vliv na dvojčata mají bezpochyby jejich rodiče. Přístup chování, jaký si ke svým dětem zvolí může být rozhodující ve vývoji jejich vlastního vnímání sebe sama.

Autorka knížky *Co nevíte o dvojčatech*, paní Vítková Rulíková uvádí pár praktických způsobů, jak mohou rodiče podpořit vývoj identity svých dvojčat. Tyto postřehy se mi velice líbily, proto bych je ráda zahrнула do této práce.

- Být s čas od času s každým s dítětem zvlášť, aby dítě mohlo mít pocit, že vás má jenom pro sebe. „*Dvojčata a vícerčata jsou nucena dělit se o čas a pozornost svých rodičů (a prarodičů) po většinu svého života.*“ (Vítková Rulíková, 2009 s. 96) Čas, který si rodiče vyhradí na každé dítě zvlášť jim umožní jej více poznat jako jedince a individuální osobnost.
- Neoznačujte svá dvojčata jako jednotku. Tím je myšleno jednoduše nepoužívat výrazy jako „dvojčata“, ale oslovovat je jejich vlastními jmény. Pokud spolu budou dvojčata v jedné třídě nebo skupině dětí, budou se s označením „dvojčata“ setkávat

pravděpodobně velice často. V praktické části jsem tomuto oslovení věnovala větší pozornost a zjišťovala reakce respondentů, kteří byli takto nazýváni.

- Trestry a odměny ať dostávají individuálně. Tento přístup jim pomáhá uvědomit si, že nejsou zodpovědní za chování svého dvojčete. Předchází se tím úzkosti z nesouhlasu s chováním své sestry/bratra dvojčete. Také čím konkrétnější pochvala je, tím větší má váhu.
- Pomozte jim najít samostatné činnosti, které je budou bavit.
- Každé z dvojčat má jiné možnosti. Přizpůsobte své očekávání každému zvlášť.
- Označujte jejich věci jako „její“/„jeho“ a naše. Dvojčata mají často sklony mluvit o sobě v množném čísle Např. „my jsme studovali“ přestože u rozhovoru je jen jedno z dvojčat. Proto čím více zdůrazníte právo a osobnost každého zvlášť, tím více ji budou schopni sami v budoucnu uplatnit.

2.6 Rizikové faktory u dvojčat

Díky vzájemné citlivosti mají dvojčata bohužel vysoké riziko pro psychické problémy. U dvojčat, která byla vážně zanedbaná nebo zneužívaná mohou trpět psychickými poruchami spojenými s depresí. Výzkum B. Klein uvádí případ dvojčete, které spáchalo sebevraždu poté, co došlo k oddělení dvojčat. Rodiče se během výchovy nesnažili s dvojčaty jednat, jako s dvěma rozdílnými bytostmi. Ve chvíli, kdy došlo k oddělení, nastali u jednoho z dvojčat vážné psychické problémy, které bohužel neměly šťastný konec. Ztráta dvojčete je velice zničující zážitek pro přežívající dvojče, které se může cítit, jako by touto ztrátou zemřela i část jeho samotného. Je nesmírně obtížné překonat tento typ ztráty. Má to vliv na strukturu osobnosti z přežívajícího dvojčete po zbytek svého života. (Klein 2003)

Další případ, který B. Klein uvádí je případ dvojčat, která byla během výchovy označována „jako to hodné“ a „to zlobivé.“ Výsledek této výchovy se na dvojčatech podepsal tak, že to „hodné“ z dvojčat, trpělo klinickými depresemi a to „špatné“ si prošlo poruchou příjmu potravy.

2.7 Dvojčata v legendách, mýtech

Narození dvojčat bylo vždy neobvyklou událostí. Zdvojenost byla vnímána jako nadpřirozený zásah bohů, proto také můžeme v různých kulturách najít božstva

v podobě dvojčat. Ne vždy ovšem byla dvojčata vnímána pozitivně. Např. v kmenových kočovných národech byla dvojčata znamením hladovění a strádání nebo cizoložství matky. Proto byla většinou zabíjena. Naštěstí se postupem času pohled na situace kolem dvojčat obrátil a narození dvojčat začalo být vnímáno jako symbol plodnosti a hojnosti.

Dvojčata jako znamení radosti

Dvojčata můžeme najít v aztéckých a babylónských mýtech. Nejčastěji byla znázorňována jako bojovníci, léčitelé a budovatelé. Peruánští Indiáni uctívali bohy Apocatequila a Piqueraoa, kteří jako dvojčata byli vládci hromu a blesku. Pro jiné kmeny dvojčata představovali ztělesnění dobra a zla, které je vysíláno do podsvětí. Egypťané s dvojčaty jednali s velikým respektem. Věřili, že jejich placenta je neúplný člověk, který má svoji duši. Některé kmeny v Egyptě pohřbívaly mrtvé i s jejich placentou.

Dvojčata jako znamení hříchu

Naopak tomu bylo v Asii. Pokud matka v kmenu porodila dvojčata, bylo to vnímáno jako svědectví nevěry a matka byla ze společenství vyhnána. Dvojčata byla poté rituálně obětována. V Severní Americe se indiánské kmeny obávaly incestu mezi dvojčaty, a tak pokud se narodily děti opačného pohlaví, bylo dítě ženského pohlaví po porodu zabito. Strach z dvojčat došel tak daleko, že kmen Hotentoti nechával otci dvojčat odstranit po narození dvojčat jedno varle, ze strachu plození dalších dvojčat.

Slavná dvojčata řecké a římské mytologie

Dvojčatům byla často prisuzována lidská podoba a jedni z nejznámějších bohů – dvojčat, byli Apollon a Artemis (Římané ji nazývali Diana). Artemis se narodila jako první z dvojčat. Když viděla komplikovaný porod svého bratra, požádala svého otce Dia o věčné panenství. V Mykénách vládla dvojčata Atreus a Thyestes, ze kterých se po prokletí jejich otce stali nepřátelé. Některá božská dvojčata měla jiné otce. Např. Herakles a jeho dvojče Ifikles. Otcem Herakla byl Zeus a Ifikla král Amfitrion. (Vítková Rulíková 2009)

Postavení otce a matky při narození dvojčat bylo velice rozdílné. Muž byl oslavován, protože dvojčata byla znak jeho plodnosti, ale žena byla odsuzována za nevěru nebo příliš velkou sexuální touhu. V 18.století se s dvojčaty často spojuje tzv.

problém prvorozeného. Tuto situaci můžeme najít např. v příběhu Muž se železnou maskou. Kritická situace pro dvojčata nastala během druhé světové války, kdy byla zkoumána doktorem Mengelem v německých koncentračních táborech. Výzkumům bylo vystavěno přes 150 párů dvojčat a jen pár z nich přežilo. Důvod výzkumu byl čistě rasový – pokud by se odhalil důvod vzniku dvojčat, usnadnilo by to šíření árijské rasy.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je hlubší porozumění identity jednovaječný a dvojevaječných dvojčat stejného pohlaví. Otázky, na které jsem se během výzkumu snažila odpovědět jsou zaměřené na vzájemné vnímání dvojčat jako individuálních osobností a také jako dvou silně propojených bytostí. Zajímalo mě, jak silné pouto může mezi dvojčaty být, a zda jsou o sobě schopná uvažovat nezávisle na svém sourozenci, dvojčeti.

3.2 Metoda výzkumu

Pro výzkum jsem si zvolila kvalitativní metodu, informace byly sbírány rozhovory pomocí polo-strukturovaného dotazníku. Tuto metodu jsem si zvolila proto, abych lépe zachytila myšlení jednotlivých dvojčat. Během rozhovoru jsem podle potřeby položila další doplňující otázky popř. jsem některé otázky vynechala, pokud byly pro dotazovaného jedince bezpředmětné (např. kvůli rozdílné rodinné situaci nebo opačnému pohlaví).

3.3 Charakteristika zkoumaného vzorku

Dotazovaná byla dvojčata ve věkovém rozmezí od osmnácti do dvaceti pěti let. Všichni dotázaní byli studenti na VŠ. Průzkum byl dělaný celkem s pěti páry dvojčat. Oslovila jsem dvojčata, kde oba sourozenci byli stejného pohlaví.

Složení výzkumného vzorku:

Jednovaječná dvojčata – muži: 1 pár Robert + Tomáš

Jednovaječná dvojčata – ženy: 3 páry

Tereza a Katarina / Bětko a Alice / Pavlína a Vilma

Dvojevaječná dvojčata – ženy: 1 pár (Lenka + Lucie)

Robert a Tomáš – jednovaječná dvojčata

Robertovi s Tomášem je dvacet jedna let. Bydlí v Praze, původem jsou ze Slovenska. Narodili se císařským řezem, tudíž se mi nepodařilo zjistit, který z nich je

starší a který mladší. Oba studují VŠ a ke škole již pracují. Bydlí společně se svojí maminkou a mladším bratrem v rodinném domě. Otec s nimi nežije již několik let. S Robertem a Tomášem probíhal rozhovor trochu jinak než s ostatními respondenty. Bylo časově náročné se s nimi domluvit na termínu a během rozhovoru byli oba stručnější a odtažitější než ostatní dvojice. Důvodem mohlo být to, že jsme se z minulosti téměř neznali. Také si myslím, že kdyby otázky probírali s klukem než s holkou, byli by možná více otevření.

Tereza a Katarina – jednovaječná dvojčata

Katarině a Tereze je dvacet let. Narodili se císařským řezem, ale podle Terezy by prý byla starší Katarina, přestože byla během porodu až druhá, tudíž přirozenou cestou by se narodila první. Obě studují, Tereza na VŠ a Katarina na soukromé jazykové škole. Bydlí se svými přáteli v jedné vesnici u Prahy. Jsou z velké rodiny, mají dohromady osm sourozenců, Katarina a Tereza jsou nejstarší. Pochází z rodiny, kde matka má dnes už třetího partnera a situace doma je trochu složitá.

I když jsem ani jednu z nich předtím neznala, rozhovor probíhal velmi vstřícně a obě sestry mi byly schopné otevřeně odpovědět na cokoli jsem se zeptala.

Pavčina a Vilma – jednovaječná dvojčata

Vilma a Pavčina se narodily se přirozeným porodem, Pavčina je starší. Pochází z Ruska z Uralu. Přijely do ČR v osmnácti letech a obě tu studují VŠ, bydlí v Praze společně v bytě. Rodiče i ostatní příbuzní dál žijí v Rusku. Pavčinu a Vilmu jsem před tím také neznala. Obě byly moc milé a snažily se odpovědět co nejpřesněji. Rozhovor s oběma proběhl hned po sobě, takže jsem mohla srovnat jejich odpovědi během chvíle. Kupodivu odpovídaly často obě téměř stejně, přestože jedna druhou nemohla slyšet.

Alžběta a Alice – jednovaječná dvojčata

Dvojčata Alžběta a Alice jsou z Prahy a je jim dvacet čtyři let. Narodily se přirozenou cestou, Alžběta je o pár minut starší. Alice bydlí zatím s rodiči, Alžběta u přítele. Obě pracují již několik let v oblasti modelingu. K výzkumu rády svolily. Jejich odpovědi byly otevřené a celý rozhovor probíhal velice příjemně.

Lucie a Lenka – Dvojvaječná dvojčata

Lucie s Lenkou jsou dvojvaječná dvojčata. Je jim dvacet jedna let, Lucie se narodila jako první. Obě nyní žijí ještě s rodiči v Praze, Lucie studuje a Lenka již pracuje. Mají ještě dva další sourozence, bratra a sestru. Lucii znám již pár let, takže k rozhovoru ochotně svolila a její sestra Lenka byla také moc milá. Rozhovor s oběma proběhl v rozmezí jednoho týdne.

3.4 Způsob provedení výzkumu

Výzkum byl prováděn v období listopad 2015 – duben 2016. Setkání s dvojčaty probíhala na neutrálních místech jako např. kavárny nebo čajovny. Rozhovory probíhaly vždy s každým dvojčetem zvlášť, bez přítomnosti druhého sourozence. Chtěla jsem se tímto vyhnout případnému ovlivnění odpovědí vlivem druhého dvojčete. Délka rozhovoru byla přibližně 60minut. Většinu oslovených dvojčat jsem buď vůbec neznala, anebo jsem o nich věděla jen velmi málo. Na začátku rozhovoru jsem se s dvojčaty snažila co nejvíce seznámit, abych získala jejich důvěru a jejich odpovědi na otázky týkající se jejich identity byly co nejvíce otevřené.

Otázky byly zaměřené na tyto oblasti:

1. Rodina

Snažila jsem se o zmapování domácího zázemí respondentů. Zajímalo mě, jaká doma panuje atmosféra, zda jsou rodiče spolu nebo jsou rozvedeni, zda jsou v rodině další sourozenci a jaké mají spolu vztahy. Pokud si rodina prošla těžším obdobím, jako např. rozvod, snažila jsem se zjistit, do jaké míry to respondenta ovlivnilo ve vztahu k sobě samému a také ve vztahu ke svému dvojčeti. Dále jsem se zaměřila na chování rodičů ke dvojčatům. Zajímalo mě, zda se rodiče chovali k oběma dvojčatům stejně, a nebo zda dvojčata vnímala nějaký rozdíl.

2. Vztah dvojčat mezi sebou

V této části mě zajímal vývoj jejich vzájemného vztahu během dospívání. Mým cílem bylo zjistit, které z dvojčat se cítilo být více závislé na druhém a co bylo příčinnou. V jakém momentu došlo k největšímu rozdělení dvojčat a jak to dvojčata zvládla. Dále mě zajímalo, kdy se nejvíce hádala a jaké byly důvody ke sporům.

3. Popiš svoji sestru / bratra dvojče

Každý vnímáme sebe samého trochu jinak, než nás vnímá okolí. Zajímalo mě, jak se vnímají dva sobě si tak podobní lidé. Zda jsou nějaké vlastnosti, které má jejich dvojče a rádi by je také mělo, nebo naopak, které vlastnosti by si druhé z dvojčat mělo vzít od nich samotných.

4. Které věci ovlivňuje nejvíc skutečnost, že jsi z dvojčat

Do této části jsem zahrнула zkušenosti, které respondenti zažívali v kolektivu. Zajímalo mě, jak reagují na situace, kdy si je v kolektivu někdo splete s jejich dvojčetem. Kdy je jim to příjemné nebo naopak nepříjemné a co tyto pocity způsobuje.

5. Výhody a nevýhody života dvojčete

Tuto část jsem nechala na závěr. Zajímalo mě, zda převažují výhody nebo nevýhody. Také jsem se v této části respondentů ptala, zda jako dvojčata zažívají nějaké kuriózní situace a jaké si myslí, že jsou největší omyly o životě dvojčat, které kdy slyšely.

Všechny respondenty jsem předem ujistila, že jejich pravá jména nebudou zveřejněna, a pokud by nechtěli na některou z položených otázek neodpovídat, je to v pořádku. Také jsem je ujistila, že jejich odpovědi nebudou zveřejněny pro jejich sourozence, jedině v případě, pokud by si to sami přáli. Během rozhovoru panovala velice příjemná atmosféra a více respondentů mi potvrdilo, že se nad danými otázkami a tématy často nikdy nezamýšleli.

3.5 Způsob sběru dat

Rozhovory jsem se svolením respondentů nahrávala a také zapisovala do předem vytištěných formulářů. Na zadní stranu jsem dopisovala doplňující otázky a postřehy, které vyplynuly z rozhovoru. Po ukončení rozhovoru jsem ještě sama s odstupem porovnávala odpovědi jednotlivých sourozenců. Snažila jsem se rozhovor s oběma sourozenci vždy provést v co nejkratší časově návaznosti, ideálně do týdne od uplynutí prvního rozhovoru.

3.6 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Nejprve jsem respondenty požádala, aby se představili a řekli něco o sobě. Většinu z nich jsem neznala z minulosti, takže tyto informace pro mě byly velice důležité. V části **rodina** pro mě bylo podstatné za prvé - **jaký vztah mají dvojčata ke své rodině** a za druhé - **jak probíhala výchova dvojčat, zda měli rodiče na obě své děti stejná měřítká, popř. jestli dvojčata chodila stejně oblékaná.**

Všichni respondenti mi potvrdili, že bez ohledu na stav rodiny ze které pocházejí, výchova pro obě dvojčata stejná nebyla. Často se jednalo jen o nějaké období v jejich životě, ale většinou měl vždy někdo z rodičů blíže k jednomu z dvojčat. Zároveň ale všechny dvojice potvrdili, že rodiče měli snahu k nim přistupovat stejně a nastavovat podobná měřítká.

Katarina: „Doma to bylo trochu složitější, dnes máme devět sourozenců. Náš táta od nás odešel, když mě a ségře byl rok. Pak si máma vzala svého přítele a ten nás adoptoval. Zároveň už měl jednu dceru. Spolu pak měli další dvě děti. Pak se rozvedli a teď má každý nového partnera, se kterým mají oba další dvě děti... myslím, že můj adoptivní otec měl vždycky blíže ke mně. Máma to cítila, a tak se snažila být co nejvíce s Kristýnou. Ale dnes myslím, že už je to vyrovnané.“

Tereza: „Vychovali nás podobně, možná tam byly menší rozdíly, ale jinak se myslím oba snažili. Občas mi ségra říkala, že je na mě mamka hodnější. Možná, že jsme k sobě měly v určité období blíže, ale bylo to spíš jen po nějakou dobu a taky na to mělo vliv to, jak jsme se každá doma chovaly. Teď v dospělosti už je to doma vyrovnané.“

Odpověď, že je jedné více důvěřováno než druhé jsem zaznamenala i při rozhovoru s Pavlínou a Vilmou. Pavlína je starší. Pavlína: „Rodiče se mě jako starší sestru snažili vést k tomu, abych dohlížela na Vilmu. Často jsem po ní třeba kontrolovala

věci ve škole. Trochu mě to štve, protože vím, že ségře to není příjemný a cítí se tím slabší. Ale myslím, že nás mají jinak rády obě stejně.“ Odpověď Vilma: „Myslím, že se k nám rodiče snažili chovat stejně. Asi to nikdy úplně nešlo, ale snažili se. Občas jsem měla pocit, že od ségry očekávají víc než ode mě. Hlavně když byl nějaký průšvih, tak to ségra odnesla víc.“

Alice: „Naši jsou díky bohu spolu. Nikdy jsme s Bětkou nemusely zažívat situace, kdy by jeden z našich rodičů měl jiného partnera. Vztahy u nás doma jsou dobré. Nemám pocit, že by jednu z nás naši nějak zvýhodňovali.“ Odpověď Alžběty byla o trochu jiná: „Naši jsou spolu, snažili se nás vychovávat stejně. Jako malá si ale pamatuju, že mě Alice často provokovala, pak jsem jí jednu natáhla a samozřejmě jsem byla za tu špatnou, která mlatí svojí sestřičku. Alice se mi vždycky smála a o to víc jsem jí pak mlátila. Myslím, že ségra byla jako mladší trochu víc hájená... taky mi často říkali, že jsem větší bručoun než je ona.“ .

V porovnání s jednovaječnými dvojčaty jsem stejné otázky položila i Lucie s Lenkou, která jsou dvojevaječná a nejsou si na první pohled tak podobná.

Lucie: „Měla jsem často pocit, že mám za ségru zodpovědnost. Ségře prošly u našich věci, které mě ne. Občas mě to dost štvalo, protože jsem věděla, že není takový chudáček, jako z ní naši dělají... trochu jsem si občas říkala, jestli toho ségra nezneužívá.“

Lenka: „Určitě se k nám naši nechovaly stejně. Často, když byly potřeba zařídit nějaké věci, říkali naši ségře. Přitom si nemyslím, že je ségra lepší než já.. měla jsem častí pocit, že věří mnohem víc jí než mě.“

Během této části jsem si uvědomila, že dvojčata přestože jsou si vzhledově podobná mají každá jinou osobnost, a proto myslím je nemožné, aby se k nim rodiče chovali stejně. Hodnoty a hranice byly nastaveny vždy pro obě stejně, ale přístup k nim byl individuální. Také jsem si uvědomila, že na starší z dvojčat je často kladenood rodičů jiné očekávání, stejně jako je to u sousrozenců, kteří se ale narodili s větším časovým odstupem. Také se mi potvrdilo, že očekávání od rodičů programuje děti až do dospělosti. Obě dvojčata zažívají pocit, že jedna z nich je ta spolehlivější a schopnější, přesto že jsou již dospělé a mají možnost být každá za sebe.

Respondenti Tereza s Katarinou a Robert s Tomášem si doma zažili období, kdy se jejich rodina rozpadla. Zajímalo mě, jakým způsobem to ovlivňovalo jejich

vzájemný vztah. Biologický otec Katariny s Terezy se k nim nehlásí a jejich matka má dnes už třetího partnera se kterým má děti. Katarina: „*Upřímně si myslím, že to Bůh takhle naplánoval, abychom se narodily dvě, protože si nedovedu představit, jak bych to sama zvládla. Navštěvovali jsem sice dětského terapeuta, ale i tak si myslím, že kdybych neměla ségru, tak bych to nedala.*“

Tereza: „*Jsmo si s Kátou blízké, i když se někdy hádáme, jsou situace kdy jsme si vždycky oporou.*“

Robert s Tomášem nyní bydlí s matkou, otec se od nich odstěhoval, když přijeli společně ze Slovenska. Nyní má mladší partnerku. Robert mluvil o rodině takto: „*Když se naši rozvedli, zůstali jsme doma s mamkou a babičkou... Měřítka? No myslím, že ano... snažila se, ale asi to není vždycky úplně možný.*“ Dnes jsou oba už finančně samostatní, ale stále bydlí doma. Odpověď Tomáše, Robertova bratra: „*Naši k nám přistupovali stejně, ale myslím, že k mámě mám určitě blíže. Je to díky tomu, že táta s námi nebydlí... oba se snažíme mámě pomáhat, máme ještě mladšího brácha, který jde teď do puberty a je to s ním občas hrozný... k mámě mám blíže než k tátovi... brácha určitě taky. V tomhle se určitě shodneme*“

Překvapilo mě, jak silný vztah k matce měli. S otcem nejsou moc v kontaktu, jelikož pracuje mimo ČR v letecké dopravě. Robert na otázku jestli s bráchou už nepřemýšlí odstěhovat se odpověděl: „*Ale my nebydlíme s mámou, máma bydlí s náma.*“

Poté jsem se zaměřila na část oblékání. Zajímalo mě, jestli byla dvojčata stejně oblékána, zda se jim to líbilo či ne a jak se popř. cítila v případě, kdy sestra měla něco jiného. Všechny páry mi potvrdily, že měly během dětství aspoň podobné oblečení. Často měly i rozdělené barvy oblečení, které nosily. Nejčastěji se střídala modrá a červená.

Robert: „*Máma nás oblékala podobně, ale ne stejně, neměli jsme moc peněz, takže jsme často nosili věci ze sekáčů, což jsme osobně nesnášel. Potom, když už jsme byli starší jsme se stejně oblékat nechtěli.*“

Katarina: „*Pamatuju si, že já měla modrou a ségra červenou.*“

Lenka: „*Vzpomínám si na čepice, které nám mamka koupila. Myslím, že jsem měla takovou růžovo-červenou a ségra modrou.*“ Lenka mi dále řekla, že si nepamatuje, že by jako dvojvaječná dvojčata trvala na tom, být stejně oblékané. Lucie: „*Je to zvláštní, ale až teď když jsme dospělé si to se ségrou vynahrazujeme, často si*

kupujeme podobné věci. Myslím, že máme tu potřebu mnohem větší, než když jsme byly malé.“

Ostatní jednovaječná dvojčata se v dospělosti oblékají každá jinak. I když, jak mi přiznala Alice, občas se jim povede si nevědomky koupit oblečení stejné. Alice: *„Rok zpátky jsem si koupila zimní péřový kabát v bílo-šedé barvě. Ségra od puberty nikdy neměla ráda, když jsme chodily stejně oblékané, ale přesto šla do obchodu a koupila si peřový kabát v úplně stejné barvě, jen malinko jiném střihu. Asi si to vůbec neuvědomila. Když jsme se pak viděly v zrcadle, tak se rozčilovala, že vypadáme úplně stejně. Já se jenom smála, protože jsem věděla, že jsem si ho koupila první.“*

Alžběta: *„Pamatuju si, že když nám mamka jako malým dala každé jiné oblečení, občas jsem měla pocit, že to její je trochu hezčí. Ségra kvůli tomu taky párkrát řvala. Už je to hodně dávno, ale myslím, že chodit oblékané stejně bylo trochu jednodušší pro naše rozhodování či co bude...Naši nečekali, že se jim narodí dvojčata a tak vím, že mamka z finančních důvodů kupovala hodně oblečení v sekáčích. Tam bylo asi dost těžké sehnat dvě stejné věci a tak jsme občas byly oblečené každá jinak.“*

Oblečení je důležitou součástí při tvorbě identity. Je otázkou, co je pro identitu dvojčat lepší. Zda od dětství podporovat v dětech jiný vzhled a tím i omezit neustálé zaměňování jmen, a nebo dvojčata obléci stejně, aby si vzájemně nic nezáviděla. Často jsem slýchávala rodiče dvojčat, že důvod proč kupují stejné oblečení je čistě z praktických důvodů. Když nakupují oblečení mají na to většinou málo času, a proto raději vezmou dvě stejné věci, aby se nemuseli rozhodovat, kterému se co bude líbit víc.

Další oblast, kterou jsem zkoumala byl **jejich vzájemný vztah a jeho vývoj**. Výzkum v této oblasti jsem byla schopná dělat jak na základě přímých odpovědí na otázky týkající se jejich vztahu, tak i nepřímo díky odpovědím, které se týkali jejich dvojčete. Zajímalo mě, které z dvojčat cítí větší či menší emocionální vazbu na druhé a v jakém momentu došlo k jejich největšímu oddělení. Také mě zajímalo, jak moc ovlivňuje tuto část fakt, že je jedno z dvojčat mladší a druhé starší. Pro začátek bych uvedla odpovědi jednovaječných dvojčat Alžběty a Alice, které spolu trávily hodně času a potom odpověď Lucie a Lenky, které zase naopak jako dvojevaječná dvojčata žily svůj život hodně odděleně.

Alice (mladší): *„Chodily jsme spolu na ZŠ, na SŠ i všechny koníčky a sport jsme dělaly obě dvě. Na tábory jsme taky jezdily spolu. Myslím, že ani jedna z nás moc*

nepřemýšlela o tom, že bychom měly dělat každá něco zvlášť. Mělo to hodně výhod v tom, že jsem se ani na chvíli necítila sama. Ale zase když např. obě dělaly gymnastiku a mě se zrovna dařilo líp, tak to ségra hodně těžce nesla. Furt jsme si ve všem dělaly konkurenci... pak jsem se obě dostaly do oblasti modelingu a to už začalo být těžké, protože tam šlo i o peníze, zakázky a trochu i slávu mezi kamarády a to náš vztah začalo dost ničit... nakonec jsme se musely oddělit, ségra se odstěhovala časem k příteli a přestaly jsme si i vzájemně říkat kdo zrovna jde kam na casting, abychom si nezáviděly...Mě osobně nevadilo nikdy to, že jsme si hodně podobné nebo že děláme věci spolu. Ale časem kolem osmnácti let jsem měla pocit, že Bětku už to úplně irituje, že jsme dvojčata a že si nás lidi pletou a měla jsem i trochu pocit, že za to můžu já... dnes jsem ráda, že bydlíme každá jinde a děláme svou práci zvlášť.“

Alžběta (starší): „*Jsem ráda sama za sebe. Ségru mám ráda, ale potřebuju svůj prostor. Myslím, že jsem se chtěla odlišit vždycky mnohem víc než ona. Bylo to vždycky v určitých obdobích, ale poprvé výrazně to bylo asi v sedmnácti. Vadilo mi, že si nás furt lidi spojují do „my“, chtěla jsem být víc „já“. Ostříhala jsem si vlasy a obarvila se. Máme se ségrou dohodu, že tohle dodržíme, aby si nás lidi nepletly... Taky jí neříkám úplně všechno, co se zrovna děje v mém životě. Dneska už máme každá svůj život, ale to, že jsme byly hodně spolu si myslím ve mně vytvořilo potřebu se s někým furt srovnávat. Mám svoje kamarády, ona zase svoje. Občas si zavoláme, napíšeme, ale není potřeba každý den.“ Často jsem pokládala otázku v této části, zda by byly schopné si představit žít odděleně, každá v jiné zemi bez možnosti vidět se každý den. Všichni mi odpověděli, že kdyby to tak bylo, bylo by to pro obě dvojčata velice těžké. Jediná Alžběta mi odpověděla, že pro ní by to určitě problém nebyl.*

Jako další respondenty uvedu Lucii a Lenku, dvojvaječná dvojčata, která oproti Alžbětě a Alici měla život dost odlišný. Lucie s Lenkou také popsaly moment, kdy došlo k jejich největšímu rozdělení. Kupodivu to bylo mnohem dříve než u dvojčat Alžběty a Alice. Oddělily se výrazně už během ZŠ.

Lucie (starší): „*Myslím, že dřív jsme fungovaly jinak jako dvojčata než teď. Ani jsme spolu neseseděly v jedné lavici a snažily jsme se dost odlišit. Teď si ale myslím, že si to dost vynahrazujeme a i si kolikrát koupíme stejné oblečení.“* Lenka (mladší): „*Ségra přešla v osmé třídě na Nerudovku a já zůstala na ZŠ bez ní. O té doby se nám dost změnil svět. Měla jsem pocit, že Lucka je někde dál, než jsem já. Od té doby jsem se jí*

vždycky snažila jí trochu dohnat... Já byla ta hodná holka co doma myla nádobí a ségra si užívala na party. A když jsem začala na párty chodit já, tak už byla ségra zase ta dospělá, která radši pracuje než aby se někde opíjela.“ Zajímavé bylo, že během rozhovoru Lucie, vůbec nevedla informaci, že na ZŠ přešla na jinou školu, kde už nebyla se svojí sestrou. Naopak u Lenky to byla jedna z prvních informací, kterou mi v této části Lenka sdělila. Také jsem se jich zeptala na otázku, zda by si dokázaly představit žít každá v jiné zemi. Lucie odpověděla: „Asi bychom to nějak zvládly, ale musely bychom se udržovat v kontaktu.“ Lenka: „Ted' si to moc představit nedokážu, pořád spolu bydlíme v jednom pokoji. Já se zkusila odstěhovat na pár dnů ke kamarádce, ale stejně i tak jsme si se ségrou volaly během dne, co je nového a tak...Myslím, že ted' v dospělosti k sobě máme mnohem blíže, než když jsme byly mladší.“

Během provádění rozhovorů se mi víckrát potvrdilo, že iniciátorem oddělení je starší z dvojčat. Potvrdilo se mi to i u páru Terezy a Katariny, kdy Tereza odmítla jít na stejnou SŠ jako Katarina. Katarina: „Nevím, proč se mnou nechtěla jít na gympl. Rozhodla se jít na obchodku i když předem věděla, že je to horší škola než gympl a že by studium na gymplu zvládla. Myslím, že si možná potřebovala dokázat, že je jiná a tak šla na jinou školu, i když ted' toho myslím lituje, protože některé předměty tam měly opravdu špatné a třeba kvůli angličtině se nedostala na VŠ.“

V tématu o rozdělení jsme se snažila zjistit, jaký dopad to mělo na druhé z dvojčat, které nebylo iniciátorem samostatnosti. V této části budou hlavně odpovědi mladších z dvojčat.

Alice: „Dlouho jsem nechápala, proč se ségra chce tak moc odlišit. Myslela jsem si, že je to kvůli mně, že jsem nějak špatná a proto nechce být jako jsem já. Třeba se stávalo, že ani svým kamarádům neříkala, že má dvojče, normálně mě zapřela (smích) ... postupem času mi došlo, že je to nějaká její bytostná touha prostě být originální a že to se mnou nemá nic společného. Musela jsem se naučit to nebrat osobně. Ale upřímně to pro mě nebylo vždycky snadný to pochopit a chovat se podle toho. Já sama jsem takovou potřebu odlišit se myslím nikdy neměla.“

Odpověď Lenky: „Když ségra odešla na jinou školu, brala jsem to trochu jako křivdu. Hlavně to, jak se pak na ní dívali ostatní a já jsem si pak dlouhou dobu připadala, jako ta „slabší“, protože ona v něčem udělala krok napřed.“

Odpověď Kateřiny: „Když Tereza šla na jinou školu, tak mi to myslím i docela pomohlo. Byla jsem hlavně ráda za to, že mám konečně jenom svoje kamarády.“

Vždycky jsme předtím měly společné kamarády, takže když mě třeba Tereza něčím naštvála, tak jsem jim to nemohla říct, protože to byly i její kamarádi...nebyl to pro mě myslím problém se oddělit. I když dnes už bydlíme každá jinde, pořád je to stejná vesnička a do školy jezdíme obě na Budějovickou, takže vlastně od sebe nejsme daleko.“

Během zpracovávání těchto rozhovorů jsem si uvědomila, že k rozdělení dvojčat, pokud má být jejich vztah zdravý, dříve nebo později vždycky dojde. Pokud by k němu nedošlo, vznikne z mého pohledu až nezdravá závislost, kdy spolu dvojčata žijí „jako kdyby stále měla pupeční šňůru“. Pro praktický život je tento vztah velmi komplikovaný. Zvláště když zasahuje i do soukromého partnerského života. Zároveň je ale nutné počítat s tím, že dvojčata spolu vždy budou mít jiný vztah, než je tomu např. u sourozenců rozdílného věku. Ale o tom více až v dalších kapitolách.

Také jsem se v této části snažila zjistit, **v jakém věku u dvojčat došlo k zásadnímu rozdělení**. Robert a Tomáš se rozdělili až na VŠ. Střední školu absolvovali společně, ale každý prý už od druhého stupně ZŠ byl zvyklí sedět s jiným klukem v lavici. K oddělení tedy došlo během puberty. U Tereza a Katarina se výrazně oddělily během nástupu na SŠ, v období adolescence, kdy jedna šla na gymnázium a druhá na Obchodní akademii. K oddělení Vilmy a Pavlína došlo díky volbě jiné VŠ a taky díky příteli, se kterého si Vilma našla dříve než Pavlína. Období bych zařadila do pozdní adolescence, protože v Rusku je zvykem končit SŠ mnohem dříve než je tomu v ČR. Alice s Alžbětou se oddělily až kolem dvacátého roku. Podle výpovědi Alžběty touhu po samostatnosti a větší individualitě začala pociťovat kolem sedmnáctého roku, opět období adolescence. Lenka s Luckou jako dvojvaječná dvojčata se oddělila velice brzy. Už na druhém stupni ZŠ byla Lucka na jiné škole než Lenka. Lenka upřímně přiznala, že to pro ni bylo těžší období. Zajímavé je, že dnes mají podle výpovědi obou k sobě mnohem blíže, než tomu bylo během dětství.

Další otázkou, kterou jsem pokládala byla na téma **hádky**. Jaká je četnost hádek mezi nimi, jaké jsou nejčastější důvody hádky. Bylo někdy období, kdy jsi se sestrou / bratrem nemluvila. Ani jeden z respondentů si nevzpomněl na situaci, kdy by se pohádali tak moc, že by to narušilo jejich vztah na delší dobu. Častým důvodem hádky bylo brání si věcí. Např. oblečení a jídla.

Robert: „Brácha mě občas štve, ale není to nic vážného. Jako třeba to, že „parkuje jako prase“ nebo mi sní jídlo, které jsem si domů koupil.“

Alice: „Dotýká se mě, když si mě ségra nevšímá. Taky jsme se často hádaly kvůli ségry přítelovi a kvůli oblečení. Když jsme ještě bydleli spolu tak panovalo pravidlo, že všechno bylo dohromady. Takže když jsme koupila nové kalhoty a pak jsem si je chtěla vzít, tak jsem je nenašla, protože si je ségra vzala, aniž by se mě zeptala... teď jak spolu už nebydlíme, tak se to už nestává a ani se moc nehádáme.“

Vilma: „Hádáme se nejčastěji kvůli oblečení...Nikdy se ale nestalo, že bychom se pohádaly tak, abychom pak spolu nemluvily. Vždy šlo spíš o hlouposti.“

Lenka: „Jsou to kraviny, hodně je to kvůli věcem, které si vzájemně půjčujeme a bereme.“

Další důvod bylo chování, se kterým druhý nesouhlasí.

Tomáš: „Nejvíc mi dokáže brácha ublížit, když se chová arogantně.“

Tereza: „Nehádáme se moc často, ale většinou ta hádka vyplyne z nějaký konverzace, kdy se prostě jenom neshodneme. Pak ségra odpoví takovým stylem, že jsem vždycky já ta špatná a ona se chová jakože všemu rozumí. To mě dokáže hodně vytočit.“

Katarina: „Nerada se hádám, nemám to v povaze. Víím, že důvody k hádkám byly často kvůli ségry přítelovi. Vždycky, když někde jsme společně, tak dřív nebo později mě začne hrozně štvát svými názory a pak se vždycky chytnu i se ségrou...Nebo věta která mi hodně vadí, když ségra uprostřed hádky řekne: „No, teď se chováš úplně stejně jako máma“. (Katarina mi nebyla schopná říct, co to přesně znamená, ale pochopila jsem, že jde o hádky doma, které si během dospívání obě sestry vyslechly.

Alžběta: „A kdy se mě asi nejvíc za poslední dobu dotkla bylo, když jedou zparodovala mojí snahu o finanční pomoc mladší ségře. Už jsme se o tom bavily a vyřešily to. Občas se snaží být vtípná, ale ty její fórky jsou dost jízlivý.“

Zjistila jsem, že ani jedno z dvojčat nemá tendenci si dlouhodobě držet zlost vůči své sestře nebo bratrovi, což mi přišlo velmi pozitivní. Lucie: „Občas se pohádáme a nemluvíme spolu, ale to moc dlouho nevydrží. Maximálně tak den, dva. A nebo jsme

na sebe naštvané, ale mluvíme spolu. Přece jenom máme malý byt, takže to nejde se spolu nebavit. A většinou to byla blbost.“

Nyní bych se ráda zaměřila popis osobnosti jednotlivých dvojčat ve třetí části otázek - **popiš svoji sestru / bratra dvojče**. V této části jsem se snažila zjistit, zda jsou nějaké vlastnosti podobné pro mladší nebo naopak starší z dvojčat. Otázky byly pokládány formou „Co se Ti na tvém bratru/sestře líbí a co ne? Jako jsou největší rozdíly mezi Vámi?“ Uvedla jsem odpovědi všech respondentů, aby více vynikla určitá shoda a podobnost odpovědí, která mě během výzkumu velice překvapila. Odpovědi jsou vždy první od staršího z dvojčat.

Robert: „*Tomáš je víc extrovert. Myslím, že to i víc umí s holkama, což mě někdy trochu štve. Taky mi vadí, že na mě nemá už tolik čas. Ale jinak je hodně přátelský a lidi ho mají dost rádi.*“

Tomáš: „*Je fajn že je skoro stejný jako já. Negativum je, že když má přítelkyni, tak kašle na lidi kolem sebe.*“

Tereza: „*Ségra miluje děti a lidi, to máme společné. Jinak si myslím, že je ségra průraznější než já. I když je to divný, myslím, že by to měl být ten starší... Teď poslední dobou je rozdílná hodně, protože se na všechny lidi kouká z té hezký stránky. Třeba si na někoho stěžuju a ona ho furt obhajuje. Měla by víc vnímat, že ne všichni jsou tak hodní jako ona. Možná je v tom až moc naivní.*“

Katarina: „*Ségra mi říká že jsem taková, že nikde neprorazím. Za každou cenu se snažím být s lidma za dobře a nemám ráda konflikty. Občas mi ségra řekne třeba „teď se hádáme, takže ty se budeš hádat“. Nemám ráda konflikty, není mi to přirozený. Jsem myslím víc empatická, ale taky i náladová... Na ségře se mi líbí, že dokáže být odhodlaná, třeba ve cvičení. Ale myslím, že by se měla naučit mít víc ráda lidi takový, jací jsou.*“

Pavčina: „*Vilma je víc extrovert, myslím, že potřebuje lidi víc lidí než já. Já mám lidi ráda, ale jsem z nich mnohem rychleji unavená než ona. Kdybych si mohla od ségry něco vzít, tak bych byla asi víc diplomat a měla trochu víc trpělivosti. Je hodně přátelská, dokáže lidi vyslechnout, když potřebují. A sestra by si měla vzít trochu víc odvahy s lidmi mluvit na rovinu. Někdy mám pocit, že nedokáže přesně říct co chce, aby se někoho nedotkla a neztratila kamarády.*“

Vilma: „*Mám ráda lidi, sestra je radši sama. Taky si myslím, že umí být víc taková systematická, když něco dělá. Já mám trochu problém se dlouho soustředit na jednu věc. Kdybych si měla od ségry něco vzít tak asi to, abych uměla vždycky říct, co si*

myslím. Je jí někdy myslím jedno, jak se cítí ostatní a dokáže reagovat nezávisle na tom, co si budou myslet. Ale ona by zase mohla být víc komunikativní. Někdy mám pocit, že nevím co si myslí a to mě znervózňuje.“

Alžběta: „Alice je přátelská, milá, myslím, že někdy na lidi až moc hodná. Kdybych si měla vzít něco co má ona, tak by to byl její humor. Dokáže být dost ironická a vtipná, myslím, že si to ani sama neuvědomuje. Dokáže dobře utřít lidi kolem sebe. Taky si myslím, že je mnohem citlivější a labilnější než já. Mám takový pocit, že jsem občas její bodyguard... Myslím, že by si ode mě měla vzít svobodu naštvat se, když zrovna nemá náladu a nevyčítat si, že někomu ublížila.“ Alice: „Ségra je starší, narodila se první a je to na ní znát. Je hodně bojovná, poslední dobou mám pocit, že se všema furt hádá. Ale zase umí říct, když se jí něco nelíbí. Já jsem dost citlivá na jakýkoli konflikty, zvláště s lidmi, které mám ráda...To je asi supr, že jí je fakt jedno kdo si o ní co myslí, chtěla bych to umět víc. Ode mě by si ségra měla vzít asi trochu víc trpělivosti s lidmi. Mám pocit, že je často vytočená, když např. se jí snažím něco vysvětlit a je to podle ní už moc dlouhý, tak pak cítím, jak jí irituju. Samotnou mě to pak našťve taky.“

Lucie: „Myslím, že jsem víc takový organizační typ. Ale ségra je víc v pohodě, seznamovat se s novými lidmi. Já si vždycky držím trochu odstup, než si někoho pustím k tělu. (Bylo to znát i na našem rozhovoru. Přestože Lucii znám déle než Lenku, Lenka byla mnohem otevřenější v odpovědích.) „Šťve mě na ní, že se často staví do role „chudinky“ a já bych chtěla, aby byla průbojnější. Líbí se mi, že ve společnosti umí být vtipná a uvolněná. Taky se mi líbí, že je hodně empatická. Hodně věcí se mnou řeší.“

Lenka: „Jsem vtipnější ve společnosti, dokážu být víc uvolněná. Ale taky jsem mnohem víc labilní. Zažívám takové ty pocity, jako „nic se mnou nedělejte nebo se rozsypu“. Často doma brečím i když nevím proč. Lucka je cílevědomá, umí zachovat chladnou hlavu, myslím, že je víc racionální a je si sama sebou víc jistá. Taky umí mnohem víc skrývat svoje pocity.“

Důvod, proč jsem nyní uvedla všechny odpovědi je, protože mě fascinovalo, jak moc jsou některé věci podobné. Je zřejmé, že mladší z dvojčat je mnohdy více zaměřené na lidi a vztahy kolem sebe. Pečuje o ně a hádkám a nedorozumění se vyhýbá. Naopak starší z dvojčat se dokáže více odpoutat od názoru ostatních a jít si svou vlastní cestou. Co se týká průbojnosti, vždycky jsem si myslela, že ta starší je automaticky průbojnější, protože se narodila dřív. Ale díky výzkumu jsem zjistila, že

to není pravidle, vždy záleží na okolnostech, ve kterých se dvojčata zrovna nacházejí. Bylo zajímavé sledovat, že např. dvojčata Tereza a Katarina vidí obě svoji sestru jako tu, která je průbojnější.

Které věci ovlivňuje nejvíc skutečnost, že jsi z dvojčat.

V této otázce jmenovali respondenti různé věci. Např. Tereza i Katarina se obě shodli na tom, že díky tomu, že jsou od narození dvě, jsou zvyklé se dělit s ostatními. Katarina: „*To, že jsme dvě, nám myslím pomohlo v tom, že nejsme sobecké a rozmazlené. Vždycky jsme se musely umět podělit s druhou.*“

Další zajímavá odpověď byla od Alžběty: „*Myslím, že mě to ovlivnilo hodně ve vztazích s ostatními. Se ségrou jsme byly zvyklé si hodně pomáhat. Je téměř automatické, že když jedna druhou potřebuje, tak kdykoli může zavolat nebo se sejdem, prostě se neodmítáme. Často takto přistupuji i k ostatním lidem, jenže ty nejsou zvyklí na takovýhle vztah a mám pocit, že toho často zneužívají...myslím tím, že je pro ně moje pomoc samozřejmá, ale když já potřebuji je, tak je jejich reakce často negativní.*“

Další oblast, kterou zmínily téměř všichni respondenti byla **oblast kolektivu**. Dvojčata mohou zažívat jiné situace než ostatní děti, protože nikdo z nich nemá ve třídě svého sourozence, který mu je ještě ke všemu velice podobný. Situace, které se kolem dvojčat často odehrávají je záměna jejich jmen. Zajímalo mě do jaké míry jsou dvojčata schopná tyto situace to tolerovat, aniž by si jich to dotýkalo a kdy už si to začínají brát osobně?

Většina respondentů uvedla, že jim fakt, že si je lidé pletou nevadí, pokud se ovšem nejedná o jejich blízké kamarády, kteří už by je znát měli. Pavčina: „*Myslím, že si nejsem tak podobné, aby nás lidé, kteří nás potkávají často nedokázali rozeznat. Pokud si někteří lidé stále dokola pletou naše jména a ptají se „a ty si která?“ připadá mi to, jako kdyby byli spíš líní si to zapamatovat.*“ Pokud se to ovšem nestává tak často, není to mezi dvojčaty problém.

Katarina: „*Mě to nikdy moc nevadilo, protože se to od střední školy stávalo minimálně. Dokonce i můj přítel nás měl na začátku problém rozpoznat, ale to mi přišlo spíš vtipný.*“

Situace, kdy si lidé pletou jména dvojčat je mezi respondenty přijímaná mnohem lépe než oslovení „dvojčata“, se kterým se někteří z dvojčat také často setkávali.

Alžběta: „*Neměla jsem to ráda. Přišlo mi to jako úplná ignorace toho, že jsme dvě jednotlivé osobnosti.*“

Vilma: „Nelíbilo se mi to a stávalo se to docela často. Je to takové hodně neosobní.“

Tereza: „Takhle hezky nám bohužel neříkali. Často na nás volali „dvořky“, což je taková zkrácenina slova dvojčata... to mě docela uráželo. Dvojčata nám říkali hlavně učitelé, ale taky vždycky záleželo na tónu, který použili.“

Uvědomila jsem si, že jméno je opravdu velká součást identity člověka. Pokud ho někdo nepoužije (při slově dvojčata) nebo ho nepoužije správně (při záměně jmen), je pochopitelné, že se to respondentů dotýkalo.

Další z oblastí kolektivu je přijetí mezi ostatní děti. Zjistila jsem, že být dvojčetem může mít mezi ostatními dětmi velké výhody, ale i nevýhody, protože se na první pohled odlišujete od ostatních dětí. Zajímalo mě, jak ovlivňovalo přijetí v kolektivu to, že jsou dvojčata a zda se tato situace nějak změnila, když bylo každé z dvojčat v kolektivu jednotlivě.

Dvojice, které podle odpovědí do kolektivu společně nikdy úplně nezapadla byla Pavlína a Vilma a Alžběta s Alicí. První uvedu odpověď jednovaječná dvojčata Vilena a Polina, které měly trochu odlišnou situaci než ostatní, protože během krátké doby musela opustit svoje stávající kamarády a najít si úplně nové v cizí zemi. Zajímalo mě, jak tuto změnu pocítovaly jako dvojčata. Pavlína: „Byly jsme taková silná jednotka. Nepotřebovaly jsme se podřizovat nějakému kolektivnímu myšlení. Když se nám něco nelíbilo, prostě jsme odešly. Kamarádi to z nás cítili, a tak nás často moc nebrali.“ Vilma doplnila: „Jsem skutečně ráda, že když jsme přišly do nového kolektivu, tak jsme každá měla už minimálně jednoho kamaráda a to byla moje sestra.“ Pavlína a Vilma jsou si na první pohled velice podobné a i na mě působily jako velice semknutá dvojice.

Alžběta: „Upřímně, to nechápu, ale nikdy jsme se ségrou pořádně „nezapadly“. Ani na základce ani na střední, dokonce ani v atletice, kam jsme obě chodily. Ani nevím, jestli to bylo způsobené tím, že jsme dvojčata nebo tím, jaké jsme a fakt, že jsme si podobné v tom nehrál roli. Možná jsme byly vždycky trochu jiné oproti jiným dětem, a tak nás radši vytěsnilly.“ Alice k tomu dodává: „Myslím, že jsme si pořádné kamarády našly až teď v dospělosti, kdy jsme se obě osamostatnily. Až teď nás berou, máme se ségrou každá svoje kamarády a ti často ani neví, že mám dvojče ségru.“

Jinou situaci zažívala oproti tomu Lenka s Lucií. Ty byly nucené si od konce ZŠ najít každá svoje kamarády, protože studovala každá na jiné škole. Tereza s Katarinou uvedly, že do kolektivu nikdo moc nezapadly, ale obě uvedly, že si nemyslí, že to způsobil fakt, že jsou dvojčata. Tereza: „Jako rodina jsme žili dost alternativně,

takže to samo o sobě bylo výrazně víc než že jsme dvojčata. Např. jsme se doma myli jen dvakrát týdně nebo jsme ke svačině dostávali různá semínka a za to se nám spolužáci dost smáli.“

Robert s Tomášem oba přiznali, že byli lehce hyperaktivní, takže problémy v kolektivu byly, ale také si nemyslí, že by to bylo způsobené tím, že jsou dvojčata.

Poslední otázka týkající se kolektivu směřovala na oblast oblíbenosti. Zajímalo mě, zda respondenti někdy zažili situace, **kdy byl/a jeden/na z nich oblíbenější než ten druhý**. U holek byly odpovědi nejvíce směřované na oblast mužů. Např. Lenka uvedla: „Vím, že mám menší prsa než Lucka a taky se mnohem míň maluju. Jsem takový kluk vedle ní. Dřív jsem to docela řešila, ale teď už je mi to jedno.“

Katarina: „Myslím, že mě měly radši ve škole mezi klukama a ségru zase doma. Ale to se pak měnilo, jak jsme postupně dospívaly.“

Alice: „Bětka si podle mě mnohem dřív uvědomila, že je holka a jak se má ke klukům chovat. Dokázala na sebe strhnout pozornost. Mě to trvalo trochu dýl.“

Výhody a nevýhody života dvojčete

Otázky z této části jsem pokládala na úplný závěr. Odpovědi byly shrnutím všeho o čem jsme se s respondenty bavila. Níže uvedu nejčastější výhody, které byly respondenty zmiňovány:

1. Máme spoustu společných zážitků, které jsme díky stejnému věku a podobnému dospívání mohly zažít. Všechny děti kolem nás měly sourozence minimálně o dva roky starší nebo mladší. My můžeme vše zažívat společně ve stejném věku.
2. Jednovaječná dvojčata mají stejné DNA, takže se často stává, že na sobě vzájemně rychle poznáme, co si druhá myslí nebo co prožívá.
3. Díky pohledu na sestru si dokážu s odstupem představit, jak bych vypadala, kdybych se rozhodovala v životě tak, jako ona.
4. Dokážu jí říct cokoli a vím, že mě neodsoudí.
5. Je to nejbližší člověk jakého mám, jsme tu jedna pro druhou, kdykoli je potřeba.
6. Vzájemně se motivujeme. Pokud se jedné podaří nějaký výkon, druhá ho většinou chce zvládnout také.

Když jsme se ptala na nevýhody, téměř vždy nastalo delší ticho. Odpovědí bylo mnohem méně.

1. Když děláme se sestrou stejnou věc, často mě to žene do soutěživosti
2. Museli jsme si vybojovávat pozornost rodičů
3. Sestra mě v břiše utlačovala

4. Rodiče, kamarádi a učitelé nás občas mezi sebou srovnávali

Když jsem se zeptala, zda jsou respondenti rádi, že jsou z dvojčat, odpověď byla ode všech, že ano. Na závěr jsem se respondentů ptala, které **fámy o dvojčatech** by rádi formou této práce vyvrátili. Mezi uvedenými odpověďmi bylo např. Pavλίna: „Nechápu, proč si všichni myslí, že si dvojčata dokáží číst myšlenky. Samozřejmě, že když sestru znám, dokážu vycítit, co jí je a není příjemné, ale to se děje myslím každému, kdo má s někým blízký vztah.“

Lenka: „Často se nás lidi ptají, jestli jsme se ve škole vyměňovaly. Za první si nejsme tak podobné, aby to učitelé nepoznaly a za druhé, ségra se vždy učila líp než já, takže by si moc nepomohla, kdyby se vyměnila za mě.“

Robert: „Někdo se mě jednou zeptal, jestli když si brácha rozbije koleno na fotbale, jestli mě koleno začne bolet taky... Tak bych rád sdělil, že to že máme stejné DNA neznamena, že se naše těla chovají stejně.“

Alžběta: „Nejvíce mě dostávají otázky typu „a o kolik minut je ségra mladší?“ nebo „a to jste se fakt obě narodily ve stejný den?“ Většinou řeknu, že nevím přesně, o kolik minut jsem starší, že jsem to ségře nestopovala, když jsem se narodila.“ (smích) Také jsem se respondentů zeptala, zda je nějaká kuriózní situace, kterou jako dvojčata zažili a rádi by se o ní podělili.

Alice: „Ségra si dělala řidičák dřív než já. A protože jsem měla velký odstup mezi jízdami a zkouškou v autošколе, napadlo mě, půjčit si řidičák ségry. A tak jsem jezdila po Dejvicích na sestry papíry, ještě předtím, než jsem měla oficiálně zkoušku.“

Katarína: „Když jsem začínala chodit se svým přítelem, znali jsme se teprve chvíličku. Věděl, že mám sestru dvojče a když jsme se po cestě do školy potkávali v autobuse, tak si radši sedal jinam, protože si nebyl jistý, jestli to jsem já. Taky jsem jednou schválně na tramvajovou zastávku poslala místo sebe ségru a on chudák v domnění, že jsem to já, jí objal a kdyby se nezačala smát, dostala by asi i pusku.“

Pavλίna: „Půjčila jsem si Opencard od sestry a zastavil mě revizor. Podíval se na fotku a na mě a pak říká: „Slečno promiňte, ale to nejste vy.“ Byla jsem dost překvapená, že mezi námi viděl rozdíl, ale naštěstí jsem řekla: „Cože? No to teda jsem já.“ Asi jsem vypadala dost důvěryhodně, takže nakonec mě nechal jít bez pokuty.“

4. Diskuze

Jak jsem již zmínila v úvodní části, sama pocházím z jednovaječných dvojčat, a proto jsem si během výzkumu musela dávat pozor, abych nepromítala vztah s mojí sestrou do odpovědí respondentů. Otázky, na které se mi během výzkumu podařilo najít odpovědi byly např. jestli se dají najít společné rysy chování u staršího a mladšího dvojčete. V této otázce jsem se setkala s velmi jasnými odpověďmi od všech respondentů. Byla jsem překvapena, kolik společných rysů jsem u starších a mladších sourozenců našla, přestože každá dvojice dotázaných byla velice odlišná. Mezi společné rysy mladších sourozenců mohu uvést např. větší emocionální závislost na starším dvojčeti, ale také větší potřebu v udržování dobrých vztahů mezi lidmi. Pro starší z dvojčat je společné např. lepší plánování, průbojnost a touha po nezávislosti.

Další hypotézou, kterou jsem si během výzkumu potvrdila bylo, že každý pár dvojčat si musel v určité míře projít obdobím osamostatňování, ať už to znamenalo jít na jinou školu, odstěhovat se, nebo si najít partnera a začít mu věnovat více pozornosti než svému dvojčeti. I přes to spolu všechny páry, které se již díky okolnostem oddělily, stále udržují blízký kontakt a plánují to tak i do budoucna. (Pouze Alžběta necítila potřebu být se sestrou dále v blízkém kontaktu). Odpovědí, která z rozhovorů vyšla i přesto, že jsem ji původně do otázek nezahrnovala, bylo zjištění, že jakkoli těžkou rodinnou situací dvojčata prošla, jejich vztah to posilovalo. Na této odpovědi se shodla dvojčata Robert s Tomášem a Tereza s Katarinou, kteří mají rozvedené rodiče.

Dalším překvapivým zjištěním pro mě bylo, že dvojčata jsou díky svému vztahu zvyklá na jinou úroveň v mezilidských vztazích. Jsou často mnohem otevřenější, více potřebují kontakt s lidmi, protože jsou zvyklá dělat věci ve dvou a pracovat v týmu. Také bylo zajímavé sledovat rozdíl mezi tím, jak dvojčata předpokládají, že jsou vnímána okolím a tím, jak vnímají sami sebe. Děkuji všem respondentům, že byli ochotní otevřeně odpovídat na otázky, především těm, které jsem neznala z minulosti.

ZÁVĚR

Tato práce byla zaměřená na utváření identity dvojčat stejného pohlaví, která jsou ve věkovém rozmezí od osmnácti do dvaceti pěti let. V teoretické části jsem se zamýšlela nad tím, co identita je, jak vzniká a co ovlivňuje její vývoj. Dále jsem uvedla několik informací o dvojčatech, jejich rozdělení, biologickém vzniku, o výchově a přijímání ve společnosti.

V praktické části bylo mým cílem zjistit skrze rozhovory s deseti respondenty, jak ovlivňuje osobní identitu přítomnost dvojčete. Záměrně jsem si vybrala respondenty, kteří se díky podobnému věku nachází i v podobných životních situacích. Díky tomu pro mě bylo snazší najít společné prvky, které byly pro tvorbu jejich identity důležité.

Touto prací jsem chtěla více přiblížit „svět dvojčat“. Ve filmech nebo beletrii jsou dvojčata často představována jako někdo, kdo je buď velice vtipný nebo trochu divný. Myslím, že život dvojčat bude vždy pro ostatní malou záhadou. Jsem velice ráda, že jsem mohla nahlédnout do dalších životů dvojčat kolem mě. Samotnou mě to utvrdilo v tom, že jsou situace, které zažívají všechna dvojčata a že hledání a upevňování identity je proces, který v případě dvojčat má často velice intenzivní průběh. Také jsem si ale uvědomila hodnotu a vzácnost toho, narodit se jako dvojče.

Seznam použité literatury

Monografie a články:

- ČERMÁK, I, HŘEBÍČKOVÁ, M, MACEK, P, 2003. *Agrese, identita, osobnost*. Brno: Sdružení SCAN. ISBN 80-86620-06-9
- DEVOS, T .– BANAJI, M.R., 2005. *Implicite self and identity*. In: Leary, M.R. – Tangney J.P.: *Handbook of self and identity*. New York, London, The Guilford Press. ISBN 1593852371
- HUSTON, A, 1983. *Se-typing*. In: Museem, P.: *Carmichaels manual of child psychology*. Vol.4. J. Wiley, New York. ISBN 1906271097
- ERICKSON, E. H., 1968. *Identity: Youth and Crisis*. London: Faber and Faber. ISBN 0393311449
- KLEIN, B, 2003. *Not all twins are alike: psychological profiles of twinship*. Westport, USA: Praeger Publisher. ISBN 0-275-97584-3
- LEMAN, K, 2011. *Prvorozený výhoda, či handicap*. Praha: Návrat domů. ISBN 978-80-7255-250-4
- LEMAN, K, 1997. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-430-3
- MACEK, P, SMĚKAL V, 2002. *Utváření a vývoj osobnosti*. Brno: Barrsiter & Principál. ISBN 80-85947-83-8
- PECHAR, J, 1995. *Být sám sebou*. Praha: Alois Hynek. ISBN 80-85906-13-9
- ROGERS, C, 1998. *Způsob bytí*. Praha, Portál. ISBN 978-80-262-0597-5
- ŘÍČAN, P, 2010. *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3133-9
- ŘÍČAN, P, 1990. *Cesta životem*. Praha, Pyramida. ISBN 978-80-262-0772-6
- STERN, D, 1992. *Diary of a baby*. New York: Basic Books ISBN 0465016405
- VÁGNEROVÁ, M, 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0
- VÁGNEROVÁ, M, 2010. *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1832-6
- VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, 2009. *Co nevíte o dvojčatech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-613-1

Encyklopedie a slovníky:

DUROZOI, G, 1994. *Filosofický slovník*. Praha: EWA. ISBN 80-85764-07-5

Elektronické zdroje:

ČSÚ: *Demografická ročenka ČR*. 2013 [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-ceske-republiky-2013-r9dwy2nt35> [cit. 2016-06-25]

ENCYKLOPEDIE VŠEVĚD. *Identita*. 2005. [online] Dostupné z: <http://encyklopedie.vseved.cz/identita> [cit. 2016-06-25].

STRICKLAND, B. B. Twins. In Gale encyclopedia of psychology [online zdroj]. San Francisco: CBS Interactive Inc. c2010 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z WWW: http://findarticles.com/p/articles/mi_g2699/is_0003/ai_2699000346/

Seznam příloh

Příloha č.1 – Přepis rozhovoru s Katarinou

Rozhovor – Katarina (jména jsou změněna)

Já: „Ahoj Katarino...nejdřív bych potřebovala, aby ses mi představila a řekla něco o sobě a sestře.“

Katarina: „Jmenuji se Katarina, mám sestru Terezu, která je mladší než já. Studuju vysokou školu, sestra teď studuje angličtinu na jazykové škole. Bydlíme kousek za Prahou, obě bydlíme samostatně s našimi přáteli.“

Já: „Děkuji. Ohledně vaší rodiny, jak k v Tobě a sestře rodiče přistupovali? Měli na vás stejná měřítká ve výchově? Oblékali vás stejně?“

Katarina: „Já nosila modrou a sestra červenou. Když nám mamka koupila stejné věci, tak jsme měly radost.“

Já: „Jak by si popsala svojí sestru? Jsou nějaké vlastnosti, které na ní obdivuješ a chtěla by si je také mít nebo naopak v čem by podle Tebe měla být jiná?“

Katarina: „Tereza je hodně senzitivní, citlivá dává najevo hodně emoce i tak, aby to ostatní viděli. Ale když je v útočný fázi konfliktu tak moc nepřemýšlí a umí být zlá. Ale jinak má hrozně ráda lidi a děti. Prostě miluje lidi. Jejím snem je studovat žurnalistiku...Ségra mi říká, že jsem taková, že nikde neprorazím. Že se za každou cenu se snažím být s lidmi za dobře a nemám ráda konflikty. Občas mi ségra řekne třeba „teď se hádáme, takže ty se budeš hádat“. Já nemám ráda konflikty, není mi to přirozený. Jsem myslím víc empatická, ale taky i náladová.“

Já: „A jaké vlastnosti se Ti na ní líbí?“

Katarina: „Myslím, že je lepší v odhodlání, např. cvičí už rok.“

Já: „A co by si měla vzít od Tebe?“

Katarina: „Myslím, že by se měla snažit nepomlouvat a mít ráda lidi takový, jaký jsou.“

Já: „Jaké to bylo mezi ostatními dětmi? Braly vás dobře? Proč jste se rozhodly jít každá na jinou školu?“

Katarina: „Bylo to proto, že jsem v té době měla lepší známky než ona a tak si všichni mysleli, že jsem chytřejší, i když to podle mě vůbec o chytrosti nebylo. Nechtěla jít se mnou na gympl. Asi se chtěla oddělit a něco si dokázat, i když teďka toho lituje, protože ta škola nebyla úplně ono.“

Já: „A když se sestra rozhodla jít na jinou školu, jaké to pro Tebe bylo?“

Katarina: „Bylo to fajn, protože jsem hrozně chtěla, aby měl někdo rád jenom mě a ne dvojčata. Chtěla jsem mít i někoho, komu můžu říct svoje starosti se ségrou a přitom vědět, že to neovlivní vztah mojí ségry a té kamarádky.“

Já: „Myslíš, že být dvojče je v kolektivu spíš výhoda nebo handicap?“

Katarina: „Handicap to nebyl, hledaly jsme si podobné kamarádky. Děti nás neodsuzovaly za dvojčata, ale spíš za zvyky, protože jsme z takový alternativní rodiny. Třeba jsem měla jedny ponožky na tři dny a myli jsme se jen dvakrát za týden. Ale i tak mi to nikdy nevadilo, cítila jsem se v pohodě s tím, jaká jsem.“

Já: „Stávalo se někdy, že byla jedna z Vás v kolektivu oblíbenější?“

Katarina: „Jo, stávalo ale nevím proč to tak bylo. Třeba ve škole mezi kluky myslím, že měli víc rádi mě, ale třeba v rodině mám pocit, že měli radši ségru.“

Já: „Je nějaké chování, které Ti od sestry ubližuje?“

Katarina: „Když je pokrytecká, sama dělá věci, které odsuzuje. Třeba když se nám líbí stejní kluci a ona mě za to pak odsoudí, přitom to dělá taky.“

Já: „Měly jste někdy tendenci se sestrou srovnávat?“

Katarina: „Ne, asi ani ne.“

Já: „Dokážete si vzájemně přát úspěch a pochválit se?“

Katarina: „Ano, já jí to vždycky přeju, doufám, že i ona mě.“

Já: „Kdyby si byla jedináček, myslíš, že by to nějak změnilo Tvůj pohled sama na sebe?“

Katarina: „Jo, to určitě. Prožily jsem si docela nelehký období u nás v rodině a myslím, že kdybychom neměly jedna druhou tak nevím, jestli bych to třeba zvládla psychicky. Jsem mnohem víc stabilnější s ní.“

Já: „Vím, že se občas neoslovují dvojčata svými jmény, ale jen slovem „dvojčata“. Máš taky takovou zkušenost? Jak se cítíš, když někdo třeba zavolá „dvojčata, poďte sem..“.“

Katarina: „Dvojčata mi nevadilo, to nám říkali hlavně učitelé. Spolužáci nám říkali „dvojčky“ a to mi vadilo hodně, přišlo mi to neosobní.“

Já: „Když si vás lidi občas spletou, je Ti to příjemné nebo nepříjemné?“

Katarina: „Nevadí mi to, přijde mi to vtipný. I přítel měl problém nás na začátku poznat.“

Já: „Vyměňovaly jste se ve škole někdy?“

Katarina: „Ne, neměly jsme důvod, i když nám to všichni říkali, ať to děláme.“

Já: „Hádáte se někdy? Jaké jsou pro to důvody?“

Katarina: „Ségra má větu, která mě vždycky naštvě „Začínáš se chovat jako máma.“ Taky často zařizuju všechny věci a ségra si toho pak neváží. Umí být úsečná, taky občas komentuje moji postavu, protože ví, že má lepší postavu. Ona má často pocit, že se nad ní povyšuju, protože umím trochu líp jazyky. I když mě osobně to tak nepřijde. Proto asi i teď studuje jazykovku. Ale já se snažím to nijak nekomentovat, abych se jí tím nedotkla.“

Já: „Děláte rády věci společně?“

Katarina: „Jo, určitě. Ale třeba dovolenou spolu trávit nemůžeme, je to ale víc kvůli jejímu příteli, kterého moc nemusím.“

Já: „Pamatuješ si ještě dobu, kdy sestra měla kluka a ty ne? Nebo naopak? Jaké to pro Vás bylo?“

Katarina: „Chyběla mi v pokoji, cítila jsem se víc sama. Hodně přespávala u něj. Nezaviděla jsem jí to, ale bylo mi smutno.“

Já: „Jsi ráda, že jsi z dvojčat? Jsou nějaké konkrétní důvody, za co jsi ráda nejvíc?“

Katarina: „Jsem ráda, protože mám jasné s jakým sourozencem mám nejblíž. Všechno jsme spolu prožily, vyrostly, jsme stejně staré. Dokážeme spolu řešit situace. Byly jsme si podporou i v rodině. Na nic nejsem sama. Mám pocit, že je to takový zázrak, že jsme se narodily dvě, nevím jestli bychom to bez sebe zvládly. Myslím, že se i dost motivujeme – když jedna něco zvládne, tak ta druhá ví že to taky dá. Taky si myslím, že tím, že jsme dvě tak nejsme rozmazlený....Mínus, no občas jsme možná až moc soutěživý. Přes den si tak 10x voláme, i když bydlíme asi 40metrů od sebe.“

Já: „Dokázala by ses třeba odstěhovat do jiné země než sestra?“ (doplňující otázka)

Katarina: „No, je pravda, že dost přemýšlím nad zahraničím, ale nejvíc přitom myslím na ní. Myslím, že to půjde, ale že to určitě nebude jednoduchý.“

Summary: (shrnutí)

This thesis deals with the issue of identity of twins of the same gender from the age of eighteen to twenty-five. The theoretical part was focused on terms identity, its conception and development. I presented information about twins generally, their biological conception, upbringing and social status. The practical part aimed to find out how much is twin's identity influenced by the presence its twin-sibling. The research has been conducted by interviews with 10 respondent who has been selected by their age and life circumstances to better track common feature.